

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREALOVÝCH STUDIÍ A
GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POHLED RAKOUSKÉHO TISKU NA UDÁLOSTI
V ČESKOSLOVENSKU NA ZAČÁTKU 90. LET 20. STOLETÍ

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kubatová Pitrová, Ph.D.

Autor práce: Pavel Válek

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 3.

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 6. května 2016

Pavel Válek

Poděkování: Rád bych poděkoval PhDr. Miroslavě Kubatové Pitrové, Ph.D. za podnětné vedení bakalářské práce, za její připomínky a odborné rady. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat mé rodině za podporu ve studiu.

Anotace:

Práce se zabývá pohledem rakouského tisku na události v Československu na začátku 90. let 20. století a především obdobím tzv. Sametové revoluce a vývojem v letech 1990 a 1991. Hlavními tématy pro rakouský tisk se stal Listopad 1989, vývoj politického dění v ČSSR, otevření hraničních přechodů a výstavba a provoz jaderných elektráren na československém území.

Klíčová slova:

Deník Neue Kronen Zeitung; Československá socialistická republika; Listopad 1989; JE Temelín; JE Jaslovské Bohunice.

Annotation:

Thesis deals with the perspective of the Austrian press on events in Czechoslovakia in the early 1990s and especially the period so-called Velvet Revolution and development in 1990 and 1991. The main topics for the Austrian press became November 1989, the development of political events in Czechoslovakia, the opening of border crossings and the construction and operation of nuclear power plants in Czechoslovakia.

Keywords:

Journal Neue Kronen Zeitung; Czechoslovak Socialist Republic; November 1989; Temelín Nuclear Power Station; Bohunice Nuclear Power Plant.

OBSAH

ÚVOD	7
1. Před revolucí	9
2. Revoluce	13
2.1 Prosinec 1989.....	21
2.1.1 Otevření hranic.....	21
2.1.2 „Nová vláda“ a volba prezidenta.....	23
3. Leden – květen 1990	27
3.1 Začátek kauzy Temelín.....	32
4. Červen – prosinec 1990	35
5. Rok 1991	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	46
SEZNAM PŘÍLOH	52

Seznam zkratek

ARBÖ - Der Auto-, Motor- und Radfahrerbund Österreichs – Motoristický spolek
Rakouska
ČKD Praha - Českomoravská-Kolben-Daněk, strojírenský podnik.
ČSAV - Československá akademie věd
ČSFR - Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSL - Československá strana lidová
ČSSR - Československá socialistická Republika
HZDS - Hnutie za demokratické Slovensko - Hnutí za demokratické Slovensko
JE - jaderná elektrárna
KSČ - Komunistická strana Československa
NDR - Německá demokratická republika
OF - Občanské fórum
ÖVP - Österreichische Volkspartei - Rakouská lidová strana
SED - Sozialistische Einheitspartei Deutschlands - Jednotná socialistická strana
Německa
SPÖ - Sozialdemokratische Partei Österreichs - Sociálnědemokratická strana Rakouska
SSSR - Svaz sovětských socialistických republik nebo jen Sovětský svaz”
StB - Státní bezpečnost

ÚVOD

Společná minulost, kterou sdílíme s našimi jižními sousedy, a blízké soužití obou našich národů se postupem času měnily a vyvíjely podle aktuálního dění nejen na pomezí našich dvou států, ale také kontextu vývoje v celé Evropě. Zajímavé a přínosné mi přišlo zdokumentovat jeden důležitý časový úsek, a to československou „revoluci“ a přechod ze socialistického zřízení na systém pluralitní demokracie pohledem rakouského tisku. Tj. jak se na události v Československé socialistické republice (dále jen ČSSR) pohlížela rakouská tištěná média.

Důležitá pro mne byla četnost a zejména obsah článků, ve kterých se psalo o ČSSR a zachycení konkrétního kontextu. V bakalářské práci chci ukázat, jak rakouský tisk zdokumentoval a sledoval politické dění u nás.

Dle prováděných rešerší jsem se rozhodl si za svůj hlavní pramen zvolit deník Neue Kronen Zeitung (dále jen Krone), který patří mezi nejčtenější periodika nejen v Rakousku, ale i celé Evropy. I když je uvedený deník považován v dnešní době za méně seriózní, poskytl mi potřebné informace pro zpracování mého tématu na začátku 90. let 20. století. Pro doplnění jsem provedl i analýzu článků vycházejících v druhém vybraném periodiku Die Presse. Krone ale sledoval dění v Československu daleko podrobněji a systematicky a věnoval ve svých výtiscích více prostoru tématu tzv. Sametové revoluce. Proto články z Die Presse používám pouze pro doplnění celkového kontextu, nikoliv jako hlavní pramen. O průběhu tzv. Sametové revoluce nalezneme v rakouském tisku z dnů po 17. listopadu 1989 dostatek článků, avšak v této práci budu sledovat dění i několik měsíců před tímto důležitým momentem. Posoudím tak, zda a na kolik bylo pro rakouský deník ČSSR atraktivním tématem i před revolucí. Je zajímavé sledovat články o dění v našem státě jinýma než česko(slovenskýma) očima. Postupuji tedy chronologicky podle časové osy od počátku roku 1989 až po novinové články do konce roku 1991. Rozdělil jsem rok 1990 na dvě období a roku 1991 byla věnována samotná kapitola. Nejobsáhlejší částí práce je náhled na polistopadové dění ve vybraném rakouském periodiku.

Popíši témata, kterými se zabýval rakouský deník před listopadovými událostmi. Dále budu sledovat novinové články z každého dne po 17. listopadu, ale zajímavé budou i informace také o tom, co se Rakušanů reálně a fyzicky dotýkalo.

Jak samotné téma bakalářské práce naznačuje, čerpám pouze z cizojazyčných, tj. německy psaných pramenů. K získání potřebných podkladů, tj. dobového tisku, jsem musel absolvovat fyzicky rešerši v Rakouské národní knihovně ve Vídni (Österreichische Nationalbibliothek), kde je umístěn archiv a v něm možnost zapůjčení tzv. mikrofišů neboli druhů mikrofilmu. Za pomoci speciálních promítaček si lze promítnout obsah, resp. požadovaný článek na obrazovce, následně pak stránku vytisknout. Digitalizace dobového tisku zatím neproběhla a materiály lze získat jen prezenčním studiem. Rád bych také zmínil, že rakouský tisk používal v některých názvech článků diakritiku jako např. ČSFR a jindy bez diakritiky např. CSFR, nejedná se tedy při odkazování o chybu.

Postup pro vypracování této bakalářské práce byl zvolen na základě aspektů a činností, které byly pro zpracování práce nezbytné. Snahou práce není zdokumentovat numerické zastoupení článků či zpráv týkající se našeho tématu, ani použité výrazové prostředky, ale zaměřit se na obsah těchto zpráv a na základě toho interpretovat události v ČSSR v období 90. let. 20. století. Byla tedy použita metoda obsahové analýzy, kde z tohoto hlediska byly vyhledávány články související s událostmi ve výše zmiňovaném období. Články byly k nalezení v případě Neue Kronen Zeitung v oddíle deníku „Politik“, v případě Die Presse „Außenpolitik“, později však také v oddílu „Lokales“.

1. Před revolucí

V úvodní kapitole naší bakalářské práce zachycujeme období několika měsíců před událostmi 17. listopadu 1989. Protože četnost článků týkajících se ČSSR¹ nebyla v Neue Kronen Zeitung ve vymezeném období příliš frekventovaná, doplnili jsme první kapitolu o několik článků i z deníku Die Presse (k dotvoření kontextu). Hlavními tématy článků ve zmiňovaném období byla situace v okolních zemích a jejich souvislost s událostmi v ČSSR jako např. reformy v Maďarsku nebo NDR². Dále pak postoj československé vlády k těmto reformám a v neposlední řadě jsme se v rakouském tisku mohli dočíst o českém profesorovi, který kritizoval tehdejší ekonomickou situaci v televizním vysílání.

Při rešerši dobových zdrojů jsme nahlédli ještě dále do minulosti do začátku roku 1988, kde nás zaujal článek, ve kterém redaktor porovnává politické reformy v ČSSR z roku 1968 a ze SSSR³ v roce 1988 a jejich hlavní představitele. „*Není možné vybudovat moderní společnost bez moderní demokracie, to znamená: bez lidských práv a otevřením se světu.*“⁴ Toto prezentovali oba předsedové komunistických stran jak v ČSSR Alexander Dubček, tak i v Sovětském svazu Michaila S. Gorbačov. Oba jmenovaní stáli za reformami, v případě ČSSR za pokusem o reformu v roce 1968, ve svých zemích. Gorbačov na rozdíl od Dubčeka stál na vrcholu a kontroloval celý proces reformy. Dubček svoji kontrolu toho času ztrácel a byl pod výrazným tlakem. V ČSSR v roce 1968 se jednalo o tlak od společnosti, v SSSR byl tvůrcem „Perestrojky“ v 80. letech 20. století sám Gorbačov. Perestrojka nebyla jenom vnitřní záležitost SSSR, ale sloužila také jako postoj ve vztazích k dalším socialistickým zemím střední a východní Evropy. Kde se (dle SSSR) mohly země tehdy dle svého uvážení rozvíjet, jako příklad vzpomínal Gorbačov v rozhovoru pro sovětský časopis na Polsko a jejich „Solidaritu“, která přinesla zkušenosti také Sovětskému svazu. V článku rakouského deníku Neue Kronen Zeitung popsal redaktor Kurt Seinitz rozhovor mezi šéfredaktorem sovětského reformního časopisu Ogonjok Witalijem Korotitschem a tehdejším předsedou strany Gorbačovem, ve kterém Gorbačov hodnotil pokus o revoluci v ČSSR v roce 1968.⁵

¹ ČSSR - Československá socialistická republika.

² NDR - Německá demokratická republika.

³ SSSR - Svaz sovětských socialistických republik nebo jen Sovětský svaz.

⁴ SEINITZ, Kurt. *Gorbachows „Sprachrohr“ würdigt CSSR-Dubček Reformleistung*, Neue Kronen Zeitung, 15. ledna 1988, s. 3.

⁵ Tamtéž.

16. ledna 1988 vyšel v deníku Neue Kronen Zeitung článek, ve kterém redaktor popisuje reakci Dubčeka na „kritiku“ svojí osoby Gorbačovem. „*Vývoj v SSSR potvrzuje naše tehdejší ideje, měla by mi být navrácena moje sebraná politická čest,*“⁶ byla slova Dubčeka v poskytnutém interview pro italský deník L'Unità, který přejal Neue Kronen Zeitung. Korespondent deníku Neue Kronen Zeitung Bernhard Hülsebusch citoval v článku důležité pasáže z celého interview. Dubček jinými slovy podporoval Gorbačovu Perestrojku, protože v ní viděl úzké spojení s tím, co v roce 1968 chtěl prosadit, a zajímalo ho vyjádření politického vedení své země. „*Když by tehdy SSSR mělo stávající řízení, tak by byla ozbrojená intervence do ČSSR nemyslitelná,*“ takto dále komentoval Dubček tehdejší změny v SSSR.⁷

Ze zdrojů, které jsme měli k dispozici, můžeme usoudit, že pokud se o nějakém tématu mohla rakouská veřejnost dočíst v kontextu s ČSSR před Listopadem 1989, bylo to většinou ve spojení se Sovětským svazem a politickými vztahy mezi oběma zeměmi.

V květnu 1989 se v deníku Neue Kronen Zeitung psalo o ČSSR v souvislosti s maďarskou reformou.

Byla zde vznesena otázka, zda Maďarsku hrozilo podobné nebezpečí obsazením armádami spřátelených států Varšavské smlouvy jako ČSSR v roce 1968 nebo při maďarském povstání proti komunistickému režimu v roce 1956. V roce 1989 byl vliv Sovětského svazu na ostatní socialistické země dle redaktora uvedeného článku podstatně oslaben. Nehrozil žádný zásah ze strany Sovětského svazu a maďarská revoluce nebyla ohrožena.⁸

Krátký článek ze 13. října 1989 pojednává o událostech v NDR, kdy vliv německé socialistické strany SED⁹ v Německé demokratické republice slábl, ČSSR zůstalo samo ve střední Evropě pod větším vlivem komunistického režimu. Předseda KSČ¹⁰ Jakeš prohlásil, že i když v okolních zemích vliv komunistických stran slábne, nehodlá vlnám reforem ustoupit a v otevřené kritice proti Polsku a Maďarsku vysvětlil, že Komunistická strana Československa se nehodlá vzdát své pozice.¹¹

Články v deníku Die Presse ale vrhaly na situaci jiné světlo. Redaktoři v nich psali o Jakešových stranických projevech a také o rozhovorech s československými ministry a různými funkcionáři. Jakeš ve svých projevech zmiňoval slova jako

⁶ HÜLSEBUSCH, Bernhard. *Was Dubček wirklich sagte*, Neue Kronen Zeitung, 16. ledna 1988, s. 4.

⁷ Tamtéž.

⁸ „*Das alte System ist nicht reformierbar*“. Neue Kronen Zeitung, 21. května 1989, s. 4.

⁹ SED - Sozialistische Einheitspartei Deutschlands - Jednotná socialistická strana Německa.

¹⁰ KSČ - Komunistická strana Československa.

¹¹ *Alarm in Prag: ČSSR bald ganz allein*. Neue Kronen Zeitung, 13. října 1989, s. 3.

„demokratizace, reforma nebo i varianta ČSSR „Perestrojky“. „*Československá reforma vedená shora šla ve svých vlastních kolejích po malých krocích, tak aby nad nimi byla vedená patřičná kontrola,*“ uvádí redaktor deníku Die Presse. Udržení stability měl být hlavní cíl všech plánovaných změn. Vedoucí úloha komunistické strany v připravované nové verzi československé ústavy byla podle ministra Mariana Čalfy, který předsedal pracovní komisi, nově definována a byla v ní vymezena působnost jednotlivých politických složek. Tvrdil také, že tuto ústavu přepracovávají podle nejvyšších evropských právních standardů. Bývalý ministr zahraničí a člen Charty 77 Jiří Hájek to vnímal jinak a stál si za názorem, že postavení vedoucí strany v nové ústavě bude ještě precizněji zpracováno než v ústavě z roku 1960, kde byly povinnosti a postavení politických stran rovnocenné.¹²

Hájek v té době navštívil politickou stranu SPÖ ve Štýrském Hradci, kde zveřejnil petici pro iniciativu za politickou obnovu, pod kterou se podepsalo více než 32 tis. lidí. Vedle opoziční iniciativy Obroda se formovala další sdružení za občanská práva. Avšak Hájek si netroufal předpovídat, kdy by v ČSSR mohla začít skutečná politická reforma.¹³

V dalším článku z periodika Die Presse se psalo o vládním shromáždění, kde premiér Ladislav Adamec připouštěl obměny v politické sféře v souvislosti s hospodářskou reformou. Naznačil, že jakákoliv hospodářská reforma nebyla proveditelná beze změn v současném vedení ČSSR. Nebylo však vůbec zřejmé, jaké změny měl na mysli.¹⁴ Z výše uvedených článků je však evidentní, že „nějaké“ změny i v loajálním satelitu SSSR probíhaly či se o nich minimálně uvažovalo.

21. října 1989 - Zemanova kritika

V nadcházejícím textu se zaměříme na kritiku systému, která zazněla v podání hospodářského prognostika vědeckého institutu Miloše Zemana. O jeho kritice informoval deník Neue Kronen Zeitung v rubrice se jménem „7 Tage Weltgeschehen“, která vycházela jednou týdně. V článku je přepsán průběh interview se Zemanem vysílané v Československé televizi v pořadu „Hospodářský zápisník“. V televizním vysílání odhalil pro západ šokující detaily o československé ekonomice. Během

¹² BISCHOF, Burkhard. *Prags eigenwilliger und eigenartiger Weg zur Reform*. Die Presse. 14. /15. října 1989, s. 3.

Deník Die Presse vycházel o víkendu pouze jednou, proto se uvádělo datum soboty i neděle.

¹³ *Hajek: In der ČSSR wächst die Bürgerrechtsbewegung*. Die Presse. 23. října 1989, s. 2.

¹⁴ *ČSSR-Premier fordert beschleunigte politische Reformen*. Die Presse. 16. listopadu 1989, s. 2.

posledních 40 let se ČSSR propadlo 10. na 40. místo ve světovém žebříčku, v některých odvětvích ještě hůře, jako např. ve vzdělávacím systému stálo ČSSR na 50. místě za Nepálem.¹⁵ Tehdejší technologické a hospodářské standardy byly podle Zemana srovnatelné s Alžírskem a Peru, a dokonce s Portugalskem, které bylo vnímáno jako nejzaostalejší stát západní Evropy. Dále podle statistik bylo 30 % životního prostředí na území ČSSR zničeno. Bez radikálních změn v ekonomice ČSSR podle Zemana hrozí inflace, stávky a demonstrace. To vše rakouskou veřejnost zajímalo. Na otázku tázajícího se v televizním interview, které změny by navrhoval, odpověděl Zeman, že společnost musí dostat kompetence k rozhodování a stát se efektivní společností. Miloš Zeman nebyl neznámým kritikem socioekonomických poměrů v ČSSR, podotýkali reportéři a glosovalo, že např. uváděl případy, kdy v posledních letech byly zavírány vědecké instituce jako forma potrestání za odevzdání varovných prognóz.¹⁶

15. listopadu 1989 - Praha nastupuje na vlak do svobody

2 dny před tzv. Sametovou revolucí vyšel v deníku *Neue Kronen Zeitung* článek s názvem „*Bald dürfen Tschechen ohne Visum ausreisen!*“! V něm redaktoři pozorují první kroky směrem kupředu ke změně systému, aniž by tušili, co se o dalších pár dnů v ČSSR stane. V článku informují o tom, jak předseda vlády ČSSR Jakeš oznámil, že občané Československa nebudou muset mít od nového roku víza pro vycestování do zahraničí. Jakeš se odvolával na dřívější tvrzení NDR, že jejich občané měli právo poznávat svět a uzavírat nové kontakty. Přesto občané ČSSR měli povinnost doložit několik požadovaných údajů, a sice buď mít při sobě dostatek peněz v cizí měně, nebo pozvánku, že mohou navštívit své příbuzné v zahraničí. Vídeňský starosta Zilk s rakouským ministrem zahraničí Mockem počítali s velkou invazí návštěvníků.¹⁷

¹⁵ Československá ekonomika patřila s tou v NDR k nejspělejšímu bývalého socialistického bloku. Viz kap. 18. VALEŠ, Lukáš a Jiří PETRÁŠ. *Sametová revoluce v českých obcích, městech a regionech, aneb, 25 let poté*. V Českých Budějovicích: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. ISBN 978-80-87472-75-0.

¹⁶ *Nun auch CSSR: Risse im Daum*, *Neue Kronen Zeitung*. 21. října 1989, s. 5.

¹⁷ KINDERMANN, Dieter. *Bald dürfen Tschechen ohne Visum ausreisen!*. *Neue Kronen Zeitung*. 15. listopadu 1989, s. 4.

2. Revoluce

Následující kapitola pojednává o samotném dění 17. listopadu 1989 a dnech následujících pohledem rakouského tisku, resp. deníku Neue Kronen Zeitung. Události v ČSSR doslova na dalších pár dní zahltily titulní strany deníku. V následujícím textu bude prezentováno dění den po dni v Praze a úvahy rakouského tisku nad důsledky pro Československo i Evropu.

19. listopad 1989

„*Tato noc teroru v Praze vejde do historie,*“ takto zněla první věta, ve které se deník Neue Kronen Zeitung zmiňuje o noci 17. listopadu 1989. A popisuje dále, jak s pomocí policejní brutality, krve a slzného plynu bojoval tehdejší komunistický režim v noci na sobotu 18. listopadu 1989 o přežití. Snažil se zabránit demonstraci, která se konala za svobodu a demokracii. Mladí lidé se svíčkami v rukách byli obklíčeni, zahnáni a posléze vytlačeni do zadních uliček Václavského náměstí. Někteří klečící demonstranti byli mláceni a kopáni smějící se policií. Kolemjdoucí, kteří viděli tyto otřesné scény, řvali a volali: „Gestapo! Gestapo!“ Mnoho demonstrantů bylo zadrženo a odvedeno do vazby. Nad ránem policie dostala Václavské náměstí znovu pod kontrolu. Z počátku poklidné protestace v Praze se zúčastnilo téměř 50 tis. demonstrantů. Takto emočně líčil rakouský reportér první získané informace o protestech v Československu.¹⁸

20. listopad 1989 - mezinárodní sankce

Na události ze 17. listopadu 1989 v ČSSR reagovala Rakouská republika stanoviskem, o kterém referoval dne 20. listopadu 1989 deník Neue Kronen Zeitung. Rakouský ministr zahraniční Mock po telefonátu s kancléřem Vranitzkým po československé straně požadoval všechny případy zásahů československé policie řádně prošetřit v případě, že došlo k porušení lidských práv. Rakousku se nelíbila brutalita, které se dopustili policisté na zprvu pokojné demonstraci v Praze, při níž zemřel jeden 20letý student, a mnoho dalších demonstrantů skončilo v nemocnici. Tyto zprávy

¹⁸ SEINITZ, Kurt. *Terror-Nacht in Prag*. Neue Kronen Zeitung. 19. listopadu 1989, s. 2.

poskytlo veřejnosti hnutí za lidská práva Charta 77. Rádio Praha vzápětí popřelo tvrzení, že 20letý zemřel.¹⁹

Tisk si dále všimal informace ze setkání rakouské vlády ve Vídni, na kterém se o pražském incidentu jednalo. Mluvčí ÖVP²⁰ Steiner prohlásil, že pevně věří, že touha po svobodě lidu musí zvítězit. Při té příležitosti vyzval ostatní vlády západní Evropy, aby uskutečnily společné kroky proti totalitnímu režimu v ČSSR. V článku se můžeme dočíst, že se spolkový kancléř Vranitzky setkal s předsedou československé vlády Adamcem a důrazně kritizoval zacházení s občany. Diplomatically zdůraznil, že nelidské zacházení, které se událo při demonstraci 17. listopadu, bylo nepřípustné a Rakousko tedy ČSSR v tomto ohledu odsuzuje.²¹ Rakouská vláda shledala policejní akci v ČSSR jako hrubý prohřešek proti lidským právům a Vídeň, stejně jako Mock, brala tento policejní zásah jako důvod pro udělení mezinárodní sankce proti komunistickému režimu v ČSSR.²²

21. listopad 1989 - Nekončící řada demonstrací

Rakouský tisk i v dalších dnech informoval o pokračujících protestech v ČSSR. „*Vlna demonstrací a protestů v ČSSR je k nezastavení a bude pokračovat, dokud totalitní režim nepadne,*“ sděloval své přesvědčení Claus Pándi, redaktor deníku Neue Kronen Zeitung, poprvé přímo z Prahy. Nadále pak přinášel informace rakouským občanům po několik nadcházejících týdnů po listopadu 1989. Divadla stávkovala a poskytovala svá jeviště veřejnosti k diskusím o dalším vývoji. Na Václavském náměstí se vytvářely pomníčky na počest zemřelého studenta, z oken létaly zapálené výtisky Rudého práva a odpoledne 20. listopadu se opět shromáždilo nespočet lidí, kteří se pak s doprovodem policistů a vojáků vydali na hrad, kde se nacházelo jak sídlo vlády, tak i sídlo komunistické strany.²³

Rakouský tisk dále popisoval vznik Občanského fóra a vyzdvihoval osobu Václava Havla a sledoval, jak se v politice se formovala masivní vlna odporu proti režimu. Všechny myšlenkové proudy pod vedením Václava Havla založily občanské hnutí pod názvem Občanské fórum. Senzací pro rakouský tisk také byla určitá vzpoura blokových stran, neboli stran, které byly přidružené k vedoucí straně, měly zastoupení

¹⁹ GNAM, Peter. *Internationale Saktion*, Neue Kronen Zeitung. 20. listopadu 1989, s. 2.

²⁰ ÖVP - Österreichische Volkspartei - Rakouská lidová strana.

²¹ GNAM, Peter. *Internationale Saktion*, Neue Kronen Zeitung. 20. listopadu 1989, s. 2.

²² PÁNDI, Claus. *Proteststrum von 250.000, Regime gerät ins Wanken!*. Neue Kronen Zeitung. 21. listopadu, s. 2-3.

²³ Tamtéž.

v parlamentu i ve vládě, bohužel bez faktické moci a netvořily opozici. Mezi blokové strany patřily např. Česká strana národně sociální nebo Československá strana lidová. Všechny antikomunistické politické strany požadovaly návrat k demokratickým kořenům a pluralitě názorů po vzoru stran z NDR nebo Polska.²⁴

22. listopadu si rakouský deník všímal obratu. Masové demonstrace a vlna stávek v celé ČSSR začínaly mít vliv na politické představitele státu. Předseda vlády Adamec přijal ústupky, které by ještě před pár dny byly doslova nemyslitelné. Jedním z nich bylo přijetí zástupců opozičních stran k jednacímu stolu, což, jak si všímá rakouský tisk, byla naprosto průlomová situace. Výsledkem jednání byl příslib účasti ne-komunistických stran ve vládě a zastavení zásahů policejních sil proti demonstrujícímu lidu.²⁵ Deník dále zmiňuje Adamcův odlet na rychlé setkání do Moskvy za Gorbačovem. Na 24. listopadu bylo svoláno zasedání Komunistické strany Československa, kde se mělo jednat o dalších krocích v boji o udržení moci. Mezitím byla na Václavském náměstí napočítána rekordní účast demonstrantů, a to cca 400.000. Představitelé Občanského fóra, kteří hovořili na pódiu před touto masou lidí, směřovali ve svých proslovech své prosby na Bushe a Gorbačova a prosili o přimluvu u vedení KSČ. Mezi demonstranty se rozdávaly letáčky s ostrou kritikou vlády a informacemi o jejich selhání, mezi které patřily sociální a ekologické problémy v zemi. Představitelé OF také zdůrazňovali, že lid nebude spokojený, dokud předseda KSČ Jakeš neodstoupí ze své funkce, a nezapomněli připomenout, že plánovaná generální stávky na pondělí 27. listopadu běží v plném proudu. Redaktor deníku Krone Claus Pándi si všímal změněné struktury demonstrujících, mladé studenty již doplňovala v hojném počtu střední generace, která se domáhala přítomnosti Alexandra Dubčeka. Ten vzápětí na to potvrdil účast na jedné z dalších demonstrací, kde měl promluvit k občanům. Kromě něj popisuje rakouský deník i vystoupení Václava Havla. Z balkonu redakce deníku Svobodné slovo, z tlampače promluvil k Václavskému náměstí: „*Jsem jenom spisovatel, žádný politik. Musíme najít společnou řeč s premiérem Ladislavem Adamcem a potřebujeme vést dialog s vládou.*“²⁶ Premiér Adamec přistoupil jen na jeden dialog s opozicí a se zástupci Občanského fóra. Jednou s nevýznamnějších postav OF a také jeho spoluzakladatel, jak deník připomíná, byl i herec Jiří Bartoška.²⁷

²⁴ PÁNDI, Claus. *Regime im Rückzug*. Neue Kronen Zeitung, 22. listopadu 1989, s. 2.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ PÁNDI, Claus. *CSSR-Volk richtet Hilferuf an Bush und Gorbatschow!*. Neue Kronen Zeitung, 23. listopadu 1989, s. 2/3.

²⁷ Tamtéž.

Důležitým tématem se pro rakouský tisk stal i zásah KSČ proti československým médiím. V podvečer 23. listopadu vtrhla policie do budov Československého rozhlasu a Československé televize, jelikož stávkující redaktoři a jejich tým techniků chtěli vysílat přímý přenos masové demonstrace na Václavském náměstí. Na demonstraci měl mít proslov hlavní aktér tzv. Pražského jara Alexandr Dubček. Živému vysílání do celé země chtěl komunistický režim všemi možnými prostředky zabránit. Redaktor rakouských novin celé toto dění pozoroval, a když se sám dostal k budovám, aby mohl následné informace předat rakouské veřejnosti, byly už „hermeticky“ uzavřeny a popisoval, jak jedna ze sekretárek volala z okna budovy, že už bohužel nemají žádné spojení s vnějším světem. Policie celé budovy systematicky prohledávala a zabavovala nahrané a natočené materiály z předchozích demonstrací. Ještě v ten večer se začaly shromažďovat další ozbrojené síly v Praze za účelem zajistit bezpečnost kvůli zvláštnímu zasedání Ústředního výboru KSČ. Na zasedání mělo být rozhodnuto o dalším pokračování a přesouvání sil mezi členy komunistické strany. Předseda vlády Ladislav Adamec se vyprofiloval jako alternativa na pozici předsedy KSČ za tehdejšího předsedu strany Jakeše. Z pozadí avšak vystupovala další postava, která chtěla převzít roli v boji o moc uvnitř politické strany, Miroslav Štěpán, vedoucí tajemník Městského výboru KSČ v Praze. Byl Jakešovým důvěrníkem a připadal v úvahu jako možný kompromis na zmiňované pozici. Zanalyzoval situaci Pándi.²⁸

25. listopad 1989 - Dubček v Praze

Události z 24. listopadu 1989 byly pro tehdejší Československo zlomové. Hrdina Pražského jara Alexander Dubček stál před cca 350 tis. občany. Dav nechtěl Dubčeka pustit ke slovu a, jak popisoval rakouský reportér, neustále skandoval jeho jméno: „*Dubček, Dubček!*“ Když se konečně dostal ke slovu, prohlásil: „*Vidím, že moje myšlenky zůstaly v srdcích mladých bdělé. Objímám svůj milovaný lid.*“²⁹ V následujících větách 67letý politik mluvil o nenásilí a bezkonfliktnosti. Ve svém projevu apeloval na policii a ozbrojené síly, aby konečně stály za svým lidem, a ne proti němu. Hovořil také o svém dřívějším politickém programu, a sice „Socialismus s lidskou tvář“.³⁰ Jak si rakouský reportér všiml, Dubčekův hlas se třásl dojetím a bylo na něm vidět, že je zmítán silnými emocemi. Mluvil dále o znovuzrození společnosti a

²⁸ PÁNDI, Claus. *ČSSR- Regime läßt Zentrale von Radio und TV stürmen!*. Neue Kronen Zeitung. 24. listopadu 1989, s. 2-3.

²⁹ PÁNDI, Claus. *Dubček in Prag: „Ich umarme mein geliebtes Volk!*. Neue Kronen Zeitung. 25. listopadu 1989, s. 2-3.

samotného Československa a proč by lidé už dále neměli žít v „temnotě“, když mohou vidět „svítání“.³⁰

Pod tlakem veřejnosti odstoupilo následně na zvláštním zasedání Ústředního výboru KSČ celé vedení strany, aby mohly být uskutečněny nové volby s tajným hlasováním ke zvolení nové vlády. Ve svém posledním projevu byl předseda KSČ Jakeš sebekritický a přiznal pochybení v tom smyslu, že vláda a strana měly reagovat dříve na reformy v Polsku a Maďarsku a že se patřičně nevnímalo nebezpečí občanské revolty. Tedy nepřipustil chyby ve vedení státu, ani chyby v politice jedné strany. De facto oznámil, že s potlačováním nesouhlasu se mělo začít dříve a pochybení bere na svá bedra.³¹

Jak už jsme zmiňovali, očitým svědkem na místě veškerých událostí v Praze byl redaktor Claus Pándi z rakouského deníku Neue Kronen Zeitung, a měl jedinečnou možnost provést interview s dvěma hlavními postavami Listopadu 1989 a „pražské revoluce“,³² a sice s Václavem Havlem a Alexandrem Dubčekem v prostorách divadla Laterna Magica. V rozhovoru ho hlavně zajímal názor na budoucí dění v ČSSR. Oběma položil na začátek jednoduchou otázku: „*Jak to bude dál?*“ Avšak Dubček odpověděl pomalu se slzami v očích, že upřímně neví. Po krátké pauze hovořil o tom, že by se dalšímu vývoji měl nechat volný průběh. V rozhovoru zazněla i otázka, zda se stane prezidentem, na kterou odpověděl Dubček, že je to momentálně nerealistické. V další odpovědi na otázku, jaké bude nové vedení KSČ, označil československý socialismus za nesocialismus, a proto dle jeho názoru nemůže být ani reformován. Havel na stejnou otázku, kdo bude ve vedení KSČ, odpověděl konkrétněji: „*Nesmíme mít od nového vedení KSČ velká očekávání, ale je to nový start a OF³³ pro něj vypracuje postup.*“³⁴ Jak dále popisoval redaktor, po tiskové konferenci stál Havel s lahví sektu v ruce a děkoval studentům a pražskému lidu za jejich nasazení a ochotu. „*Dnešní noc jásala celá Praha,*“ konstatoval na závěr redaktor.³⁵

³⁰ PÁNDI, Claus. *Dubček in Prag: „Ich umarme mein geliebtes Volk!*. Neue Kronen Zeitung. 25. listopadu 1989, s. 2-3.

³¹ Tamtéž.

³² V článku z 25. listopadu 1989 redaktor používá německé spojení „Prager Revolution“ neboli Pražská revoluce, aby poukázal na to, že i když se jedná o revoluci ČSSR, veškeré podstatné dění probíhalo v Praze (pozn. aut.).

³³ OF - Občanské fórum

³⁴ PÁNDI, Claus. „*Wir haben 20 Jahre gewartet, 20 Jahre der Lüge sind vorbei*“. Neue Kronen Zeitung. 25. listopadu 1989, s. 2-3.

³⁵ Tamtéž.

26. listopad 1989 - První nádech svobody

Následujícího dne se odehrála další obrovská akce na stadionu pražské Sparty. Byl zde napočítán rekordní počet jednoho milionu lidí. Celou událost natáčela a živě vysílala Československá televize po dobu neuvěřitelných pěti hodin a komunistický režim již neměl prostředky, jak medializaci zabránit. Hlavním mluvčím celé akce byl Alexandr Dubček, který měl půlhodinovou řeč, ve které požadoval demokratizaci a humanizaci celé společnosti. Při jeho proslovu se lidé znovu neubránili skandování jeho jména nebo hesel jako např. „*Dubček na hrad*“. Mezi další mluvčí na shromáždění patřili také známí umělci, kteří měli dlouhá desetiletí komunistické zvláště zakázáno vykonávat svoji práci. Celá událost byla plně organizována Občanským fórem a živý televizní přenos zajišťoval, aby se i lidé v těch nejmenších vesničkách o „Národní revoluci“ dozvěděli. Uvedená akce znamenala informační průlom a konec kontroly KSČ v médiích, jak trefně podotýkal rakouský publicista.³⁶

Na shromáždění (25. listopadu) se opět hovořilo o nadcházející generální stávce plánované na pondělí 27. listopadu kvůli podpoře a prosazení demokratické reformy. Jeden z tehdejších mluvčích, jak rakouský tisk poznamenává, Miloš Zeman,³⁷ hovořil také proti tehdejšímu režimu. „*Komunisté přivedli tento stát z 10. místa na 40. ve světovém žebříčku ekonomik, a teď nás chtějí poučovat o tom, že generální stávka zničí naše hospodářství.*“³⁸ Jako prognostik viděl jedinou cestu v nových volbách.³⁹

25. listopadu 1989 se stal dalším dnem radikálních politických změn. Ze svých funkcí odstoupil Miroslav Štěpán, který byl tajemníkem Městského výboru KSČ v Praze, a Miroslav Zavadil, představitel konzervativního křídla KSČ. „*Prezidentu Husákovi se také krátí čas v setrvání ve funkci,*“ poznamenal redaktor. Premiéru Adamcovi opozice doporučila v jeho funkci setrvat, aby zůstal alespoň jeden politik, se kterým se bude moci vyjednávat o demokratizaci státu a společnosti.⁴⁰

³⁶ SEINITZ, Kurt. *Jetzt wollen sie das Tor in die Freiheit ganz aufstoßen*. Neue Kronen Zeitung. 26. listopadu 1989, s. 2-3.

³⁷ Kalendárium roku 1989 listopadové události. [Http://www.totalita.cz](http://www.totalita.cz) [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/kalendar/kalend_1989_11.php.

³⁸ SEINITZ, Kurt. *Jetzt wollen sie das Tor in die Freiheit ganz aufstoßen*. Neue Kronen Zeitung. 26. listopadu 1989, s. 2-3.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ SEINITZ, Kurt. *Jetzt wollen sie das Tor in die Freiheit ganz aufstoßen*. Neue Kronen Zeitung. 26. listopadu 1989, s. 2-3.

27. listopad 1989 – Počátky jednání

Na dalším masovém shromáždění, které se konalo 26. listopadu na Letné, vyzdvihuje deník proslov premiéra Adamce. Ve svém projevu dal premiér jasně na vědomí, že je plně srozuměn s důvody dvouhodinové generální stávky, která se bude konat v pondělí 27. listopadu 1989, a označil toto konání občanů za oprávněné. Vyhlásil také tzv. „Akční program“. Ten sestával z následujících kroků: propuštění politických vězňů, svobodné volby v půlce nadcházejícího roku 1990, tvorba exekutivní koalice i s ne-komunistickými stranami. Následně se ujal slova za řečnickým pultem Alexandr Dubček. Za senzaci poté v tisku rakouský redaktor označil oznámení o zvláštním zasedání Ústředního výboru KSČ, kde byl Dubček před očima KSČ ospravedlněn a vyzván k opětovnému vstupu do strany, kde by na jeho přání obsadil místo ve vysoké funkci. To vyplývalo z projevu Alexandra Dubčeka proneseného na řečnické tribuně. Redaktoři si poté s radostí všímají vzniku nových demokratických politických stran a hnutí.⁴¹

Rakouský tisk hodnotil polistopadový vývoj v ČSSR pozitivně. Došlo k rehabilitaci osoby A. Dubčeka, vláda začala vyjednávat s opozicí. Václav Havel se stal partnerem ve vyjednávání pro Adamce, který ho sice považoval za nevhodného partnera, ale akceptoval jej. Zahraniční tisk si všímal i kuriózní situace, že V. Havel měl jednat s osobou, která jej nechala intervenovat do vězení. Dle rakouského deníku bylo zajímavé srovnání revolucí v ostatních socialistických zemích. Co v Polsku trvalo léta, v Maďarsku měsíce a v NDR týdny, tak v Československu se uskutečnilo během osmi dní.

Rakouský deník poté pozornost věnoval prvním jednáním u pomyslného kulatého stolu na pražské radnici. Ta zaručovala neutrální půdu pro jednání vlády a opozice, kdy první se uskutečnilo poprvé 26. listopadu. Adamec se s Havlem nechtěl bavit o minulosti. Adamec se distancoval od starého vedení KSČ. Hovořili o společných krocích a o budoucnosti. Jak vysvětluje Adamcův postoj rakouský reportér, premiér se patrně chopil šance, jak do historie vejít jako reformátor.⁴²

Na jednáních Občasného fóra s vedením KSČ se na scéně začala objevovat nová hvězda politického nebe, jak ji označil redaktor Krone Pándi. Jednalo se o profesora ekonomie Valtra Komárka. Komárek se původně pohyboval v komunistických kruzích,

⁴¹ SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Jeden Tag ein weniger mehr Freiheit in der ČSSR*. Neue Kronen Zeitung. 27. listopadu 1989, s. 2-3.

⁴² Tamtéž.

byl v čele Prognostického ústavu ČSAV⁴³. Na jednáních však stál na straně Občanského fóra, kde měl pozici experta na ekonomii. Měl připravený celý záchranný program na obnovu československé ekonomiky, který připravoval společně s exulantem z Pražského jara roku 1968, profesorem Otou Šikem. Komárek se také účastnil demonstrací na Václavském náměstí, kde také vystupoval jako řečník. Občany byl vnímán velice kladně a lidé ho viděli jako nového předsedu vlády.⁴⁴

28. listopad 1989 - Generální stávka

V pondělí 27. listopadu 1989 přestaly milióny lidí v celé zemi na 2 hodiny pracovat. Jednalo se o plánovanou generální stávku proti tehdejšímu režimu v ČSSR. Celou událost sledovali přímo z místa dění rakouští redaktori Seinitz s Pándim. V úvodu článku pro rakouskou veřejnost napsali následující: „*Ještě nikdo neviděl tolik Čechů a Slováků mávat svými vlajkami.*“⁴⁵ Na televizních obrazovkách běžely záběry stávky ze všech velkých měst jak v Čechách, tak i na Slovensku. Největší prostor ve „stávkovém vysílání“ byl věnován podniku ČKD Praha⁴⁶. To byla pro režim tzv. rána pod pás. Strojírenský komplex ČKD Praha, svého času největší výrobce tramvají na světě, byl chloubou komunistické strany. Na místě stávky v ČKD Praha byl přítomen redaktor Neue Kronen Zeitung a provedl zde rozhovor s jedním z dělníků.⁴⁷

29. listopadu 1989 vyšel v deníku sumarizační článek, kde byly popsány všechny změny, které KSČ slíbila po jednáních s OF nastolit. Mj., dohoda, že se Komunistická strana Československa vzdá svého vedoucího práva zakotveného v ústavě a dojde ke změně ústavy. Vzdělání a výchova nebudou již mít základy v marxismu-leninismu, nýbrž v principech svobody a budou v souladu s vědeckým poznáním. Jako další bod bylo v novinovém článku zdůrazněno povolení návratu exulantů z ciziny, redaktor zmiňuje např. Pavla Kohouta a Pavla Landovského, kteří už dorazili do Prahy. A v neposlední řadě byly povoleny filmy a knihy zakázané komunistickým režimem.⁴⁸

⁴³ ČSAV - Československá akademie věd.

⁴⁴ PÁNDI, Claus. *ČSSR: Neue Siege der Freiheits-Revolution!*. Neue Kronen Zeitung. 29. listopadu 1989, s. 2-3.

⁴⁵ SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Millionen rechneten in der ČSSR mit dem KP-Regime ab.* Neue Kronen Zeitung. 28. listopadu 1989, s. 2-3.

⁴⁶ ČKD Praha - Českomoravská-Kolben-Daněk, strojírenský podnik.

⁴⁷ SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Millionen rechneten in der ČSSR mit dem KP-Regime ab.* Neue Kronen Zeitung. 28. listopadu 1989, s. 2-3.

⁴⁸ PÁNDI, Claus. *ČSSR: Neue Siege der Freiheits-Revolution!*. Neue Kronen Zeitung. 29. listopadu 1989, s. 2-3.

2.1 Prosinec 1989 – Zrušení výjezdních doložek a volba prezidenta

Dle rešerší tisku bylo pro rakouskou veřejnost důležité téma otevření hranic s ČSSR, resp. bezvízový styk a vycestování do Rakouska a pomyslný pád Železné opony. V druhé části této podkapitoly se věnujeme politickým událostem, jako bylo odstoupení československé vlády a volba prezidenta.

2.1.1 Otevření hranic

Pohraniční policie a jednotky na hranicích dostaly rozkaz začít s přestavbou hraničních přechodů a demontáží hraničních zábran. Možnost vycestovat do Rakouska bez výjezdních doložek vstoupila v platnost 4. prosince 1989. Rakušané se obávali nákupní horečky Čechoslováků, předpokládali, že bude směřovat především do hlavního města Vídně v souvislosti s vánočními trhy. Starosta Vídně Zilk chápal, že pro Čechoslováky to byla jedna z prvních možností, jak se setkat se svými příbuznými, kteří žili za hranicemi v Rakousku. Zmiňoval také podobnou situaci z léta roku 1989, kdy Vídeň zažila uvedený proces v souvislosti s přílivem občanů Maďarska.

Ministr zahraničních věcí ČSSR Jaromír Johanes telefonicky informoval rakouského ministra zahraniční Mocka o částečném pádu Železné opony. Zároveň rakouský deník informoval o dohodnutém setkání obou ministrů, které se mělo stát základem pro novou kapitolu spolupráce mezi Rakouskem a ČSSR.⁴⁹

Rozhodnutí o bezvízovém styku bylo přijato oběma vládami. Rakušané se začali připravovat na příliv československých návštěvníků. Od 4. prosince 1989 tedy občané ČSSR nemuseli při přechodu hranic s Rakouskem u sebe mít žádnou výjezdní doložku či doložku o obnosu peněz v cizí měně. Spolkové ministerstvo vnitra povolení omezilo jen na dobu do 17. prosince, aby zabránilo kolapsu dopravy ve vídeňském provozu. Už na hranicích s Československem začali Rakušané rozdávat návštěvníkům informační letáky o tom, aby svá auta parkovali mimo centrum Vídně a používali městskou hromadnou dopravu. Dokonce byly prodávány jízdenky do tramvajů a autobusů za

⁴⁹ *Die Sensation: CSSR öffnet Grenze und reißt Eisernen Vorhang nieder!*. Neue Kronen Zeitung. 1. prosince 1989, s. 2.

československé koruny a mj. byl také na vídeňské radnici zřízen česky mluvící telefonní servis, na který se Čechoslováci v případě jakéhokoliv problému mohli obrátit.⁵⁰

5. prosinec 1989 - Návštěvníci ve Vídni

První den (v pondělí 4. prosince 1989), kdy bylo možné beztréstně překonat hranice s Rakouskem, se žádné davy návštěvníků přes hraniční přechody nehrnuly. První byl otevřen hraniční přechod Bratislava/Berg. Spousta občanů ale překračovala hranice jen proto, aby si ověřili, jestli je přechod na rakouské území opravdu možný.

Rakouský deník uvádí další důvody, proč se očekávaný nápor československých turistů v Rakousku nekonal. Jedním z paradoxních důvodů bylo, že aby si mohli občané vyměnit peníze v bance, potřebovali tehdy platné vízum do země, kterou chtěli navštívit. V nastalé situaci ale už do Rakouska žádné vízum nebylo třeba, z toho vyplývalo, že jen občané, kteří disponovali platným vízem, si mohli v bance směnit československé koruny za rakouské šilinky. Což krásně dokresluje chaotickou situaci, která v Československu panovala. Dalším důvodem, jak píše rakouský tisk, byl nedostatek devizových rezerv pro směnu v bankách. Dalším prozaickým důvodem bylo, že 4. prosince 1989 bylo pondělí, tedy běžný pracovní den. Mnoho občanů také z různých důvodů nedisponovalo platným cestovním pasem. I v tomto článku byla zmiňována připravenost rakouské strany na příliv československých občanů. Rakušané byli na invazi do hlavního města Vídně připraveni. K dispozici měli pro turisty stánky s horkým čajem, několik stanic první pomoci a samozřejmě mobilní toalety.⁵¹

Následující dny byla dlouho avizovaná připravenost Rakouska na československé návštěvníky prověřena. 5. prosince překročilo hranice více než 15 tis. československých občanů. Na nadcházející víkend se v Praze a Bratislavě enormně zvýšil zájem o organizované nákupní zájezdy do Vídně a v Československu začaly být důsledkem toho zřizovány první cestovní kanceláře. K prevenci dopravního kolapsu se vídeňská radnice postavila čelem. Redaktor Christian Hauenstein popisuje, jak byla zřizována provizorní parkoviště nebo se parkovalo před stadiony a na ostrově Donauinsel. Autobusy, které vysadily své pasažéry v centru a odjely zaparkovat na jedno ze zmíněných odstavných parkovišť, obdržely obnos ve výši 500 šilinků.⁵²

⁵⁰ KINDERMANN, Dieter. *Visapflicht für CSSR-Bürger fällt: Tschecheen-Invasion in Wien erwartet*. Neue Kronen Zeitung. 2. prosince 1989, s. 5.

⁵¹ PÁNDI, Claus. „*Wir wollten nur ausprobieren, ob es jetzt tatsächlich möglich ist*“. Neue Kronen Zeitung. 5. prosince 1989, s. 9.

⁵² HAUENSTEIN, Christian. *Jetzt kommt der Ansturm aus der CSSR doch noch*. Neue Kronen Zeitung. 6. prosince 1989, s. 6.

Návštěvní vlna z Československa byla po pár dnech k nezastavení. Takřka 30.000 Čechoslováků překročilo hranice s Rakouskem ve čtvrtek 7. prosince 1989. Na hraničním přechodu u Hainburgu, který má nejbližší k Bratislavě, hlásili pracovníci celních úřadů, že už od 3:00 hod. ráno mají plné ruce práce s kontrolou turistů jedoucích do Vídně. Dopravní situace ve Vídni popisoval redaktor Erich Vorrath následovně: „*Kolony se tvořily přirozeně na spolkové silnici 9 vedoucí do Bratislavy, stejně jako na spolkové silnici 4 vedoucí přes Weinviertel do Brna. V Kittsee u hranic s Bratislavou byl dokonce otevřen nový hraniční přechod, který mohli používat výhradně občané Rakouska a Československa, ale pouze do 17. prosince 1989.*“⁵³

Vídeňští představitelé byli v kontaktu s pražskými a bratislavskými cestovními kanceláři, jen z uvedených dvou měst bylo potvrzeno 350 autobusů. Na návštěvnícký nápor vstřícně zareagoval např. obchodní řetězec Meisl, který nabízel československým občanům zdarma čaj a kávu.⁵⁴

2.1.2 „Nová vláda“ a volba prezidenta

Vraťme se zpět k politickým událostem, které v prosinci 1989 nabraly další spád. V neděli 3. prosince byla představena nová vláda. Adamcovy sliby o jejím složení, ve které budou přítomni i členové nekomunistických stran, nebyly naplněny. Nová vláda se ze tří čtvrtin znovu skládala jen a pouze ze členů KSČ, zbylých 5 míst obsadili členové nekomunistických sil, avšak jen na „méně důležitých“ ministerstvech. Tuto „koaliční“ vládu označila opozice za provokaci a její představitelé si byli jistí, že KSČ se s nikým o moc dělit nechtěla. Opozice začala s novou vlnou demonstrací a na nadcházející pondělí 11. prosince naplánovala druhou generální stávkou s požadavkem obměny nové vlády. Členové OF se zříkali přímé účasti ve vládě nebo parlamentu, ale po tomto zvratu výrazně přiosvětili svůj postoj k požadavkům na další svobodné volby.⁵⁵

Situace mezi opozicí, Václavem Havlem, a stávající vládou, resp. s předsedou KSČ Urbánkem, se po neúspěšných vyjednáváních vyostřila a opozice začala hrozit dalšími stávkami. Premiér Adamec zase kontroval odstoupením z funkce. V novinovém článku ze 7. prosince 1989 se v deníku píše také o kritice od generálního tajemníka ÚV

⁵³ VORRATH, Erich. *Mehr las 30.000 Gäste aus CSSR!*. Neue Kronen Zeitung. 8. prosince 1989, s. 17.

⁵⁴ HAUENSTEIN, Christian, *Neuerlicher Anstrich aus der CSSR*. Neue Kronen Zeitung. 9. prosince 1989, s. 11.

⁵⁵ *CSSR-Opposition alarmiert: Putsch des Regimes, Panzer, Kriegrecht?*. Neue Kronen Zeitung. 5. prosince 1989, s. 3 a *ČSSR: Ultimatum gegen „Koalitions“-Betrug läuft*. Neue Kronen Zeitung. 6. prosince 1989, s. 2.

KSSS Gorbačova na osobu předsedy KSČ Urbánka. Gorbačov zmínil hlavně soudní vyšetřování proti bývalému předsedovi KSČ Jakešovi a proti tajemníkovi Městského výboru KSČ v Praze Miroslavu Štěpánovi za „policejní teror“ ze 17. listopadu.⁵⁶

Adamcovo vyhrožování se vyplnilo a nadcházející den, 8. prosince 1989, informoval rakouský deník Neue Kronen Zeitung, že premiér Adamec odstoupil ze své funkce. Jako důvod uvedl psychickou únavu a nezvládnutí vyjednávání s Václavem Havlem. Na post premiéra nastoupil tehdejší místopředseda Marián Čalfa, 43letý slovenský člen KSČ, který měl sestavit vládu ke spokojenosti OF.⁵⁷

Nový premiér souhlasil s požadavky reformního hnutí. Opozice dostala půlku křesel ve vládě a požadovala také nahrazení dosavadního prezidenta ČSSR Gustava Husáka. Jak píše rakouský tisk, Václav Havel potvrdil zájem stát se československým prezidentem.⁵⁸

V nové vládě 43letého Slováka Mariana Čalfy bylo komunisté poprvé v menšině. Místopředsdou vlády se stal Ján Čarnogurský, který ještě před dvěma týdny seděl ve vězení. Na pozici druhého vicepremiéra byl dosazen profesor Valtr Komárek. Premiér a oba místopředsedové byli pověřeni společným řízením Ministerstva vnitra, měli tak kontrolu i nad Veřejnou bezpečností, která pod vnitro spadala. Ministrem zahraničí se stal mluvčí OF Jiří Dienstbier. Pro doplnění zbývajících pozic ve vládě zmiňuje redaktor pozici ministra financí Václava Klause a novým ministrem práce a sociálních věcí se stal Jiří Miller. Zbývala tedy už „jen“ volba nového prezidenta. Na manifestaci, které se odehrávala na Václavském náměstí 9. prosince 1989, byl „nominován“ na pozici prezidenta Václav Havel. Vedle něj byl vážným kandidátem na pozici prezidenta také Alexandr Dubček.⁵⁹⁶⁰

12. prosince 1989 vyšel v Krone zajímavý článek, resp. rozhovor s Marilies Flemmingovou, tehdejší rakouskou ministryní životního prostředí. Poprvé se v rakouském tisku objevuje téma, které následné měsíce začalo hýbat veřejným míněním v Rakousku, a znamenala jablko sváru pro další roky.

⁵⁶ Nach „Kopfwäche“ in Moskau: CSSR-Premier droht mit Rücktritt. Neue Kronen Zeitung, 7. prosince 1989, s. 3.

⁵⁷ Neuer Paukenschlag in CSSR Premier Adamce trat zurück. Neue Kronen Zeitung, 8. prosince 1989, s. 3.

⁵⁸ Václav Havel Staatspräsident?. Neue Kronen Zeitung, 9. prosince 1989, s. 2.

⁵⁹ SEINITZ, Kurt. Aus dem Kerker auf die Ministersessel. Neue Kronen Zeitung, 10. prosince 1989, s. 2.

⁶⁰ 10. prosinec 1989 bylo významné datum převratu. Viz. SUK, Jiří. *Labyrinthem revoluce: aktéři, zápletky a křížovky jedné politické krize: (od listopadu 1989 do června 1990)*. Vyd. 2. Praha: Prostor, 2009. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-219-3.

Článek se týkal jejího názoru na budoucnost JE⁶¹ Temelín. Flemmingová se domnívala, že s novou vládou byl projekt JE Temelín pohřben a vláda bude chtít prosazovat politiku ochrany životního prostředí. Odvolávala se na studii vicepremiéra Komárka, ze které vyplývalo, že nahrazení tepelných elektráren jednou atomovou není pro ČSSR žádné řešení. Temelín byl v Komárkově studii označen za ekologický, ale i ekonomický nesmysl. Flemmingová byla připravená poskytnout spolupráci a případnou pomoc v oblasti ochrany životního prostředí Československé republiky a také technické know how pro ekologickou úpravu stávajících tepelných elektráren.⁶²

Článek se dále věnuje tématu prodloužení bezvízového styku. Rakouský ministr zahraničí Mock si po telefonu domluvil schůzku s Dienstbierem, svým československým kolegou v úřadě, aby započali vyjednávání o prodloužení bezvízového styku. Bezvízový styk byl původně stanoven pro Čechoslováky do 17. prosince 1989. Cílem vyjednávání bylo dosáhnout trvalého bezvízového styku mezi oběma zeměmi.⁶³

Vyjednávání mezi oběma ministry zahraničí dopadla úspěšně. V novinovém článku z 18. prosince 1989 se rakouští občané dočítali, že od 20. prosince mohli po dobu jednoho měsíce vycestovat do ČSSR bez potřeby víza. Měsíc tedy měli zástupci obou vlád na dojednání dalšího postupu. Před československou politickou reprezentací stála důležitá otázka ekonomické transformace. Tisk cituje J. Dienstbiera: „*Musíme se ihned integrovat do evropského hospodářství a také vstoupit do Evropského společenství.*“⁶⁴

V dalším novinovém článku ze dne 18. prosince referuje redaktor Kurt Seinitz o setkání, u kterého byl přítomen, spolkového ministra pro místní rozvoj Erharta Buska s československým místopředsedou Jánem Čarnogurským v Bratislavě. V dialogu mezi zmíněnými politiky zaznělo, že Čarnogurský viděl Rakousko jako model fungujícího politického systému, ze kterého by si ČSSR mělo vzít příklad. Obzvláště zajímavou pak shledával Čarnogurský cestu vstupu Rakouska do Evropského společenství. V dialogu pak přišlo na řadu téma jaderné energetiky. Čarnogurský byl

⁶¹ JE - jaderná elektrárna.

⁶² SEINITZ, Kurt. *CSSR-Atomwerk Temelin „ist nun praktisch Tot“*. Neue Kronen Zeitung. 12. prosince 1989, s. 2.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ PÁNDI, Claus. *Ab Mittwoch können Österreicher ohne Visum in die ČSSR einreisen*. Neue Kronen Zeitung. 18. prosince 1989, s. 2.

k tomuto tématu zdrženlivý. Čeho si ale redaktor všiml a následně poznamenal u Čarnogurského, byla výborná znalost německého jazyka.⁶⁵

V krátkém článku ze dne 29. prosince 1989 se píše o zvolení Alexandra Dubčeka předsedou Federálního shromáždění (FS)⁶⁶. Zvolení Dubčeka za předsedu FS byla podmínka kandidatury Václava Havla na pozici prezidenta ČSSR.

Poslední článek v deníku *Neue Kronen Zeitung* týkající se události v Československu v roce 1989, byla zpráva o zvolení Václava Havla prezidentem ČSSR 29. prosince 1989. V historickém Vladislavském sále na Pražském hradě byl přítomen celý parlament, kterému předsedal Alexandr Dubček. Ke slovu u řečnického pultu se dostal premiér Marián Čalfa, který o Václavu Havlovi mluvil jako o důležitém reprezentantovi demokracie v zemi. Poté Dubček vedl i samotné hlasování. Hlasovalo se způsobem zvednutí ruky, tedy veřejně. Po pár minutách bylo jednomyslně odhlasováno a Václav Havel byl zvolen prezidentem ČSSR a ihned složil inaugurační přísahu.⁶⁷

⁶⁵ SEINITZ, Kurt. *ČSSR-Vizepremier: Österreich soll modell für die neue ČSSR werden*. *Neue Kronen Zeitung*. 18. prosince 1989, s. 3.

⁶⁶ Federální shromáždění byl název pro československý federální parlament, který tvořil dvě komory: Sněmovnu lidu a Sněmovnu národů (pozn. aut.).

⁶⁷ SEINITZ, Kurt. *Böhmen hat einen neuen König: Václav Havel!* *Neue Kronen Zeitung*. 30. prosince 1989, s. 2-3.

3. Období leden – květen 1990

V deníku Neue Kronen Zeitung se v období ledna až května roku 1990 vyskytovaly články nejen z politické sféry, ale začaly být více lokální. Dočetli jsme se např. o vietnamských emigrantech, návštěvě papeže Jana Pavla II. nebo o postupném eskalování situace ve výstavbě JE Temelín, kterému jsme věnovali samostatnou podkapitulu. V článcích z politické scény nás nejvíce zaujalo interview Alexandra Dubčeka.

V novoročním projevu, o kterém referoval deník Neue Kronen Zeitung 2. ledna 1990, pozval prezident Václav Havel papeže Jana Pavla II. a Dalai Lamu do ČSSR a zdůraznil své přání navázat s Vatikánem a Izraelem diplomatické vztahy.⁶⁸

V článku z dalšího dne 3. ledna 1990 se píše o návštěvě prezidenta Havla ve Východním Berlíně a v Mnichově. V Berlíně se Havel zúčastnil pochodu u Brandenburské brány a v Mnichově měl pracovní schůzku s prezidentem Spolkové republiky Německo Richardem von Weizsäcker. Byl to první Havlův výjezd do zahraničí po 8 letech. Důvodem návštěvy obou německých států jako své první zahraniční cesty Havel uvedl, že Němci nejsou jen důležitými sousedy, ale že v „Německu“ se střetávají a řeší evropské problémy. Redaktor deníku následně citoval slova Havla o názoru na NDR: „*Nikdo nemusí mít strach před přátelským a demokratickým Německem.*“⁶⁹

V deníku se objevil článek, který se zabýval Havlovo amnestií z 1. ledna 1990. Rozhořčení československých občanů vedlo k několika manifestacím proti rozsáhlé amnestii cca 10.000 vězňů. Redaktor v článku popisuje následky amnestie jako např. velký kriminální nárůst nebo zastavení produkce továren jako Škoda-Auto, kde vězni pracovali. Československá ministryně spravedlnosti však uklidňovala společnost vyjádřením, že pokud se amnestovaní opět dopustí trestného činu, budou navraceni do nápravného zařízení.⁷⁰

Informace týkající se výstavby JE Temelín si mohli přečíst v dalším lednovém článku. Redaktor psal o zpoždění výstavby prvního a druhého reaktoru JE Temelín kvůli změnám v investičních plánech státu. Redaktor předpokládal, že na místo 4

⁶⁸ Havel lädt Papst in die ČSSR ein. Neue Kronen Zeitung. 2. ledna 1990, s. 4.

⁶⁹ SEINITZ, Kurt. *Präsident Havel: Niemand muß vor den Deutschen Angst haben.* Neue Kronen Zeitung. 3. ledna 1990, s. 3.

⁷⁰ *Riesenwirbel in ČSSR um Masse-Amnestie Havels.* Neue Kronen Zeitung. 5. ledna 1990, s. 3.

plánovaných reaktorů budou vystavěny pouze 2.⁷¹ Československý ministr zahraničí Jiří Dienstbier řekl v rozhovoru pro Krone, že prozatím nepadla žádná rozhodnutí a nová vláda potřebuje více času na zvážení všech variant. Co ale v interview Dienstbier zmínil, bylo, že vláda bude vycházet z tvrzení: „Co není ekologické, není ekonomické“. Podle profesora Valtra Komárka byla situace v oblasti energetické politiky jedním z nejtěžších úkolů k řešení pro novou vládu.⁷²

Mimo politické dění v ČSSR, o kterém se psalo v deníku nejvíce, se soustředilo Krone také na jiná témata. Jedním takovým příkladem byl článek, ve kterém deníku poskytl rozhovor Michael Undorf z Českých Budějovic, člen Greenpeace. Podle Akademie věd v Praze bylo 30 % Československa neobyvatelné a různé oblasti byly zamořeny radioaktivitou. Undorf v interview mluví o pobočce Greenpeace v Českých Budějovicích, kam před dvěma týdny přišel muž s kopií důležitého dokumentu. Byla to zpráva Hygienická stanice v Českých Budějovicích z roku 1980, ve které se psalo o naměřené radioaktivitě vody v různých částech okolí Českých Budějovic. Aktivista Greenpeace Undorf dále hovořil o nehodě z roku 1962, za kterou stála firma MAPE a která radioaktivní zamoření mohla zapříčinit. MAPE se zabývala chemickou úpravou uranové rudy v Mydlovarech. Hygienický institut se zodpovídá Ministerstvu vnitra, a když ministerstvo usoudilo, že je daná věc v pořádku, nikdo se více neptal, popisuje situaci Undorf. Probíhaly rozhovory mezi Greenpeace a MAPE, ale bez výsledku. „*Ani jedna ze stran nemá nadále chuť na další vyjednávání,*“ popisuje v rozhovoru Greenpeace aktivista.⁷³ Jak již bylo předznamenáno, a nyní demonstrováno, témata o kterých rakouský deník referoval, se měnila.

Deník dále informoval o dohodě mezi ČSSR a SSSR na odchodu sovětské armády z území Československa. Návrat pro větší část sovětských vojsk do své domoviny byl stanoven do května 1990. Nevědělo se konkrétně, kdy vojska Sovětského svazu opustí Československo úplně. SSSR argumentovala tím, že pro tisíce vojáků a jejich rodiny nemá připraveno ve své zemi žádné bydlení. Z toho důvodu chtěl Sovětský svaz stanovit konečný termín odchodu svého veškerého vojska do roku 1991. V článku

⁷¹ BÖCK, Helmuth a Dana DRÁBOVÁ. *Rizika přesahující hranice: případ Temelín*. Praha: Česká nukleární společnost, 2006. ISBN 80-02-01794-3.

⁷² SEINITZ, Kurt. *CSSR-Atomkraftwerk bei Temelin wird wahrscheinlich „halbiert“!*. Neue Kronen Zeitung. 11. ledna 1990, s. 2.

⁷³ *30 Prozent der ČSSR radioaktiv verseucht?*. Neue Kronen Zeitung. 10. února 1990, s. 5.

byl také zveřejněn výčet veškeré sovětské armády na území Československa v číslech: 73.000 vojáků, 1.200 tanků, 146 bojových vrtulníků, 2.500 transportérů a 77 letadel.⁷⁴

V souvislosti s odchodem sovětských vojsk z Československa se psalo v deníku i o návštěvě Václava Havla v Kremlu u Gorbačova. Byla to symbolická návštěva začátku nové éry usmíření a dobrých vztahů mezi ČSR a Sovětským svazem, jak ji Krone interpretoval.⁷⁵

V následujícím článku, který je k přečtení v oddílu „Lokales“, píše rakouský deník *Neue Kronen Zeitung* o svém úspěchu v počtu čtenářů v Československu. 12. prosince 1989 jako první zahraniční noviny dodaly 5000 výtisků svého deníku do Bratislavy. Netrvalo dlouho a počet výtisků se zesestinasobil a byly k dostání v celém Československu. I když to pro Krone není žádný velký příjem financí, tak redaktor v článku zmiňuje, že „přátelské vztahy mají větší hodnotu než peníze.“⁷⁶ Informace tak neposkytoval v němčině jen pro samotné občany Rakouska, ale i pro německy hovořící menšinu v ČSSR, což mělo svou validitu.

Březen roku 1990 moc zpráv o dění v ČSR⁷⁷ nepřinesl. V deníku se objevil pouze článek o vietnamských emigrantech přecházejících z ČSR do Rakouska. Vietnamští spoluobčané přišli na trik, jak zůstat v Rakousku nastálo. Prošli legálně přes hraniční přechody a pak svůj český pas zahodili. Rakouské úřady pak nemohli vietnamské uprchlíky navrátit zpět do Československa. Jedním z důvodů bylo, že těmto občanům vypršelo koncem března 1990 jejich pracovní povolení. K situaci se vyjádřila Magda Vášáryová, československá velvyslankyně ve Vídni. Podle ní spousta Vietnamců sehnala práci v ČSR i po vypršení zmiňovaného termínu, a proto nepředstavovali pro Rakousko žádný velký problém.⁷⁸

Zajímavé články se zajímavými tématy otiskl deník v průběhu dubna 1990. První z nich pojednával o konferenci, kterou svolal prezident Václav Havel. Na Bratislavském hradě prezentoval prezident Havel svou představu politického konceptu o novém uspořádání Evropy. Pozvány byly hlavy států Polska a Maďarska, dále pak ministři zahraničí Rakouska, Jugoslávie a Itálie. Havel ve své prezentaci uvedl, že by se NATO a Varšavská smlouva měly spojit v jeden společný evropský bezpečnostní

⁷⁴ *Startschuß für Truppenabzug der Sowjets aus ČSSR*. *Neue Kronen Zeitung*. 11. února 1990, s. 2.

⁷⁵ *Heikle Staatsvisite im Kreml: CSR-Präsident Havel bei Gorbi*. *Neue Kronen Zeitung*. 27. února 1990, s. 1.

⁷⁶ *Die „Krone“ in der CSSR ganz groß!*. *Neue Kronen Zeitung*. 28. února 1990, s. 14.

⁷⁷ Koncem března 1990 byl změněn název z ČSSR na Československou federativní republiku. Rakouský deník začal používat zkratku ČSR (pozn. aut).

⁷⁸ PÁNDI, Claus a Tobias MICKE. *Schnellboote der Donau gegen vietnamesische Emigranten aus ČSR*. *Neue Kronen Zeitung*. 18. března 1990, s. 10.

system. Stejně tak by měla být restrukturalizována Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Mělo by vzniknout jednotné evropské bezpečnostní centrum, které by dle návrhu Havla mělo sídlit v Praze. Redaktor píše, že ČSR se stává v tomto ohledu pro Rakousko konkurencí, kde by se Vídeň chtěla stát evropským centrem. Konverzace prezidentů se pak dotýkala témat národnostních menšin. V případě Maďarska to byli občané maďarského původu žijící na Slovensku a v případě Polska v Německu.⁷⁹

V polovině dubna 1990 poskytl exkluzivní interview předseda Federálního shromáždění Alexander Dubček. Rozhovor vedl korespondent deníku *Neue Kronen Zeitung* Ondřej Kašina. Diskuze byla poté v deníku otištěna v rubrice „7 Tage Weltgeschehen“. Rozhovor byl zaměřen na témata: aktuálního vývoje v ČSR, národnostních otázek a spolupráce s Rakouskem. V první otázce se redaktor Dubčeka ptal na jeho názor na ideu „Dunajské federace“. Dubček odpověděl, že po revoluci 17. listopadu se pro Československo otvíraly možnosti spolupráce s evropskými státy. Proto ČSR vítá znovu sblížení s Rakouskem v nejlepším zájmu svých občanů a očekávali úzkou spolupráci. V otázce „Dunajské federace“ odpověděl Dubček, že tento nápad bude realizovaný, ale ne ve formě vytvoření nové federace. Další otázka se týkala tématu národnostních konfliktů mezi Čechy a Slováky. Dubček v odpovědi hovořil o společné minulosti obou národů od roku 1918 přes rozdělení v roce 1939. Zmiňoval také, že nikdy nebyly národnostní problémy zcela vyřešeny a pod centralizovaným komunistickým systémem to nebylo ani možné. V tehdejší porevoluční situaci se mohl každý volně vyjádřit, nevznikaly tak problémy pouze mezi Čechy a Slováky, ale mezi Slováky a Maďary nebo Ukrajinci. V Česku se zase Moravané a Slezané hlásili ke své vlastní identitě. Takto shrnul svou odpověď Dubček. Nadcházející otázka redaktora *Krone* se nevzdálila od tématu československý vztahů. Redaktor se ptal na rozepří o název federace. A. Dubček v odpovědi zmiňoval princip rovnosti obou národností a tím vyjádření jmen obou států ve státním jméně. Název státu by měl podle Dubčeka podtrhovat federativní uspořádání.⁸⁰

O týden později 17. dubna 1990 navštívil A. Dubček Rakousko a setkal se s rakouskými politickými představiteli, se spolkovým prezidentem, spolkovým kancléřem a starostou Vídně. Celá návštěva trvala pouze 9 hodin a Dubček byl doprovázen exministrem zahraničí Jiřím Hájkem. V jedné z debat s rakouskými státníky

⁷⁹ SEINITZ, Kurt. *Havel macht ČSR zum politischen Hauptkonkurrenten von Österreich*. *Neue Kronen Zeitung*. 3. ledna 1990, s. 3.

⁸⁰ „Die internen Probleme könnten uns Schwierigkeiten bringen“. *Neue Kronen Zeitung*. 14. dubna 1990, s. 4-5.

zachytil redaktor dva cíle, které Dubček uvedl jako jádro reformní snahy v ČSR. Prvním z nich bylo navázat na pozitivní stránky československé minulosti a druhým za podpory Rakouska se stát členem Rady Evropy.⁸¹

Deník Neue Kronen Zeitung informoval v krátkém článku ze dne 21. dubna 1990 o změně jména Československa. Po dlouhých dohadách o nové jméno se československý parlament shodl na dvojitým jméně, stejné jako tomu bylo u Rakousko-Uherské monarchie. Nový název Československa tedy zněl Česká a Slovenská Federativní Republika. Součástí byly Česká republika a Slovenská republika. Redaktor dodal, že nyní je nasnadě, že možná i Morava bude chtít větší autonomii.⁸²

Historicky první návštěva papeže Jana Pavla II. se stala pro Československo de facto zázrakem. O papežské návštěvě psal redaktor Ernst Trost, který se celé návštěvy zúčastnil. Svatý otec přijal pozvání prezidenta Václava Havla, a Československo se tak stalo po Polsku druhou zemí bývalého východního bloku, kterou papež navštívil. Po příletu papeže 21. dubna 1990 se konal uvítací ceremoniál na pražské Ruzyni, kde měl papež svůj úvodní projev. V projevu povzbuzoval věřící Československa, aby silou své víry řešili problémy společnosti, a vykročili tak na cestu svobodného života. Prezident Václav Havel se poté ujal slova a pronesl: „*Nevím, zda vím, co je to zázrak, přesto se odvažuji říct, že jsem v tomto okamžiku účastníkem zázraku.*“⁸³ Rakouský deník v článku konstatoval, že Češi nebyli katolíky oproti Moravanům nebo Slovákům. Papež nepřijel pouze za katolíky, nýbrž mluvil ke všem občanům ČSFR. Papež následně navštívil katedrálu sv. Víta, kde se setkal s kardinálem Tomáškem, zástupcem Československé církve, a dalšími kněžími. Po prohlídce katedrály zamířil Jan Pavel II. na Letnou a v odpoledních hodinách sloužil mši pro věřící, ve které pár vět česky promluvil. Další mše sloužil Svatý otec následující den 22. dubna na moravském Velehradě a pro případné slovenské věřící na bratislavském letišti, kde pak proběhlo rozloučení a odlet papeže Jana Pavla II z ČSFR.⁸⁴

V den čtvrtého výročí černobylské tragédie 26. 4. 1990 připevnila organizace Greenpeace na jednu z chladících věží rozestavěné JE Temelín transparent s nápisem „STOP ČSFRnoby!“ O této nenásilné přímé akci referoval deník Neue Kronen Zeitung.

⁸¹ SEINITZ, Kurt. *Dubček-Kurzvisite im Eiltempo: „Zeit läuft uns in Prag Davon“*. Neue Kronen Zeitung. 18. dubna 1990, s. 2.

⁸² *Neuer Name Officiel: ČSFR*. Neue Kronen Zeitung. 21. dubna 1990, s. 2.

Od článku s názvem „*Neuer Name Officiel: ČSFR*“ používá deník zkratku ČSFR pro Československo.

⁸³ TROST, Ernst. *Präsident Havel würdigt das Wunder des Papst-Besuches*. Neue Kronen Zeitung. 22. dubna 1990, s. 2-3.

⁸⁴ Tamtéž.

Skupina 19 aktivistů v čele s Miaelem Undorfem (viz článek výše) vyvěsila do výšky 170 m transparent o velikosti 2000 m², redaktor dodává, že aktivisté byli zkušení horolezci.⁸⁵

Začátkem měsíce května roku 1990 při příležitosti 45. výročí osvobození Československa sovětskou armádou se Češi i Slováci opět vydali na nákupy do sousedního Rakouska. „Již v dopoledních hodinách byla všechna parkoviště v centru města Vídně přeplněná,“ referoval o dopravní situaci zpětně redaktor deníku. Na hraničních přechodech byla čekací doba kontroly až 4 hodiny. Mluvčí spolku ARBÖ⁸⁶ potvrdil, že na hraničních přechodech bylo napočítáno bezmála 1200 autobusů a 40 tis. osobních automobilů jedoucích do Rakouska. Vídeň nebyla jedinou destinací, kam se vydaly tisíce Čechoslováků nakupovat, také další města v Horním a Dolním Rakousku informovala o zhoršené dopravní situaci. Nejvíce Čechoslováci nakupovali elektroniku jako např. rádia, televize nebo mikrovlnné trouby.⁸⁷

Magda Vášáryová, československá velvyslankyně v Rakousku, poté děkovala za zvládnutí invaze československých turistů, za trpělivost a velkorysost rakouských občanů. Nezapomněla zmínit, že mnoho Čechoslováků se jelo podívat do Rakouska poprvé a měli možnost poprvé vidět funkční stát, čisté vesnice a lidi, kteří jsou hrdí na svoje živobytí.⁸⁸

3.1 Začátek kauzy Temelín

Deník Neue Kronen Zeitung a jeho redaktori se v květnu roku 1990 věnovali tématu JE Temelín, které bylo pro Rakousko důležité. Články se zabíraly rakouským pohledem na nebezpečí, které s sebou výstavba a uvedení do provozu Temelínu pro Rakousko přinášely.

Temelín ležel v zóně zemětřesení, odborníci poukazovali na nedostatečné bezpečnostní opatření a dovolávali se ukončení výstavby. Jozef Kehrer, zástupce Rakouského ministerstva paliv a energetiky, oznámil, že na prvních dvou blocích se

⁸⁵ MICKE, Tobias. *Auf Atomkraftswerk Temelin hängt 2000-m²-Transparent!*. Neue Kronen Zeitung. 27. dubna 1990, s. 14.

⁸⁶ ARBÖ - Der Auto-, Motor- und Radfahrerbund Österreichs - Motoristický spolek Rakouska.

⁸⁷ HAUENSTEIN, Christian. *200.000 CSFR-Bürger stürmen Österreich*. Neue Kronen Zeitung. 10. května 1990, s. 10.

⁸⁸ SEINITZ, Kurt. *ČSFR-Diplomatin dankt Österreich für Geduld mit Touristeninvasion*. Neue Kronen Zeitung. 16. května 1990, s. 2.

pokračuje ve výstavbě a každý z nich bude mít výkon 1000 MW, 3. a 4. bloky měly být vystavěny posléze. Doplnil také, že síť atomových elektráren se na celém území Československa bude rozšiřovat v nadcházejících desetiletích. Rakouská ministryně zahraničí Marilies Flemmingová začala po tomto oznámení ostře kritizovat energetickou politiku ČSFR. Rozhodnutí o další výstavbě brala ale s nadsázkou a upozorňovala na to, že za 3 týdny proběhnou v ČSFR volby, kde dojde k vládní obměně, a v celé situaci bude jistě rozhodnuto jinak.⁸⁹⁹⁰

Další den 20. května 1990, po oznámení o pokračování výstavby JE Temelín, byla svolána do Bratislavy konference ministrů zahraničí vybraných států, aby Československu nabídli jiná řešení namísto výstavby atomové elektrárny. Italský ministr zahraničí de Michelis nabídl Československu pomoc s transportem alžírského zemního plynu, když odstoupí od plánu výstavby. Rakouský ministr zahraničí Mock při rozhovoru pro Krone na cestě do Bratislavy uvedl, že hodlá na nadcházejícím zasedání vlády, v úterý 22. května, navrhnout plán na pomoc ČSFR ve formě úvěru a záchranného balíčku ve výši 8 mld. rakouských šilinků. Za získané peníze by si pak ČSFR mohla pořídit z Rakouska technologie šetrné k životnímu prostředí do stávajících tepelných elektráren. Došlo by k jejich odsíření a úsporám energie. Na konferenci ministrů zahraničí v Bratislavě se k situaci vyjádřil i československý ministr zahraničí Dienstbier. Tvrdil, že ČSFR bylo v zoufalé energetické situaci a atomová elektrárna mohla nahradit stávající tepelné elektrárny a tím i snížit znečištění ovzduší. Podle Dienstbiera mělo ČSFR nejvyšší spotřebu energie v Evropě. „*Když by se podařilo ČSFR spotřebu energie snížit jako např. ve Spolkové republice Německo, tak by z plánu výstavby JE sešlo,*“ podotýkal Dienstbier.⁹¹

Následujícího dne 22. května byl otisknut v deníku článek týkající se výstavby JE Temelín. Redaktor v něm psal o nevhodném umístění JE a o použitých materiálech na výstavbu. První dva bloky měly být uvedeny do provozu v roce 1992, výstavba dalších dvou měla následovat. Experti na atomovou energii z východní Evropy ale uvedli, že na typ reaktoru, jaký byl použit v JE Temelín, bude spotřeba kovů, betonu i času výstavby poloviční než u jiných JE. Dalibor Stránský, technik JE Temelín, a krátce také spolupracovník s Greenpeace vysvětloval: „*Umístění Temelínu je zcela nevhodné,*

⁸⁹ VORRATH, Erich. *Trotz aller Proteste und Bedenken baut CSFR weiter Atomkraftwerke!*. Neue Kronen Zeitung. 20. května 1990, s. 15.

⁹⁰ Z dalšího vývoje víme, že se zmýlila (pozn. aut.).

⁹¹ SEINITZ, Kurt. *Acht-Milliarden-Kredit, damit CSFR auf die Atomkraft verzichten kann*. Neue Kronen Zeitung. 21. května 1990, s. 2.

jelikož leží v pásu, kde hrozí zemětřesení, navíc dosavadní stavba má celou řadu závad.“⁹² Konkrétněji popisoval Stránský, že tlakové nádoby měly příliš tenké zdi, což značilo úsporu materiálu, a že ocel použitá na chladicí systémy byla více náchylná k rezivění.⁹³ Je evidentní, že rakouský tisk referoval o kauze Temelín záměrně ne zcela objektivně a že si ze všech dostupných informací vybíral účelově.

Ve dvou dalších článcích píše redaktoři o lobby Marilies Flemmingové proti československé JE Temelín. Založila občanskou iniciativu ANTI-ATOM. Znovu upozorňovala na nebezpečí, která vyvstává pro Rakousko z 80 km vzdálené JE Temelín.⁹⁴

Spolkový kancléř Vranitzky s ministrem financí Schlüsselem nabídli ČSFR miliardovou podporu pro vystoupení z atomového programu. Odpověď z Československa na podporu ale protiřečila zmiňovaným dobrých sousedským vztahům, které měly být navazovány. Ministryně Flemmingová opět poukazovala na případnou katastrofu reaktoru, při níž by zahynuly miliony rakouských občanů. V okolních státech Rakouska bylo tehdy v provozu 41 atomových elektráren a jenom v Československu mělo být, podle redaktora, zřízeno dalších 6 až 8 jaderných elektráren. ČSFR se tak chtělo vyrovnat francouzskému energetickému koncernu.⁹⁵ Rakouský tisk nechápal odmítavé stanovisko ČSFR k nabídnuté finanční podpoře.

⁹² PÁNDI, Claus. *Gigantische Gefahr für Österreich durch das Atomkraftwerk Temelin!*. Neue Kronen Zeitung. 22. května 1990, s. 12.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ *Sorgen wegen CSFR-Atomkraftwerk*. Neue Kronen Zeitung. 23. května 1990, s. 2. a *Ministerin Fleming gegen CSFR-ATOM-LOBBY mobil*. Neue Kronen Zeitung. 25. května 1990, s. 2.

⁹⁵ KINDERMANN, Dieter. *Neue Atomanlagen: Prag macht sich über Sorgen der Österreicher lustig*. Neue Kronen Zeitung. 26. května 1990, s. 3.

4. Červen – prosinec 1990

Pro deník *Neue Kronen Zeitung* byly v období červen až prosince roku 1990 ústředními tématy a událostmi zejména parlamentní volby v ČSFR. Dále se pak v deníku psalo o rozběhlé kauze „Rakousko vs. Československá energetická politika“, ve které se pozornost rakouské vlády i medií přesunula z JE Temelín na JE Jaslovské Bohunice.

23 politických stran bojovalo o přízeň Čechů a Slováků v parlamentních volbách, které se konaly 8. a 9. června 1990. Václav Havel z postu prezidenta doporučoval volit ty politické strany, které pomohly k sesazení komunistické strany. „*Měl na mysli především Občanské fórum,*“ zdůrazňoval redaktor. Proto se OF stalo favoritem parlamentních voleb a ostatní politické strany to měly v přesvědčování voličů těžké. To mohl potvrdit vicepremiér Ján Čarnogurský, který založil Křesťanskodemokratické hnutie (KDH). Hlavní základnou voličů KDH byli křesťané na Slovensku, ale mnohým voličům se nelíbily názory např. na antikoncepci, kterou strana ve své víře zakazovala. Podle průzkumů si ani Komunistická strana Československa neměla vést ve volbách špatně. Volební kampaně politických stran oficiálně skončily zcela v poklidu v 10 hodin ve středu 6. června 1990.⁹⁶

Předseda Československé strany lidové (ČSL) Josef Bartončík byl obviněn Janem Rumlem, náměstkem ministerstva vnitra, ze spolupráce s StB⁹⁷, kterou Bartončík systematicky popíral, a byl požádán o odstoupení ze své funkce. ČSL byla jedna z tří stran Křesťanské a demokratické unie a tato aféra těsně před volbami výrazně poškodila unii a ovlivnila hlasování. Jak vyhodnotil redaktor Pándi. O posledních odhadech v procentech referoval deník s následujícími výsledky: OF a její slovenská sesterská organizace „Verejnost proti násiliu“ stouply za posledních pár týdnů z 25 % na 40 %. Druhá v pořadí byla Křesťanská a demokratická unie, které klesl počet hlasů z 30 % na 20 %. O třetí místo s 10 % hlasů se dělily KSČ a Strana zelených. Jako kuriozitu v článku uvedl redaktor jednu z 23 politických stran „Stranu přátel piva“, která také splnila 5 % klausuli pro vstup do parlamentu. Za budoucího premiéra měl být zvolen z národnostních důvodů Slovák (x prezident české národnosti). Na místo předsedy

⁹⁶ PÁNDI, Claus. *Ohne Präsident Havel geht nichts....* Neue Kronen Zeitung. 7. června 1990, s. 2.

⁹⁷ StB - Státní bezpečnost.

vlády se tedy nabízel úřadující premiér Marián Čalfa, který kandidoval za „Verejnost proti násilí“ nebo předseda KDU a místopředseda vlády Ján Čarnogurský.⁹⁸

O výsledcích voleb do Sněmovny lidu Federálních shromáždění, které se konaly 8. a 9. června 1990, referoval deník *Neue Kronen Zeitung* v neděli 10. června 1990. Jako první senzaci označil deník umístění KSČ na 3. místě s 10 % celkových hlasů, a tak se stala jedinou levicovou stranou v parlamentu. Velké zklamání čekalo na české KDU, které obdrželo 12 % hlasů, zato slovenské partnerské straně Kresťanskodemokratické hnutie se podařilo získat 24 % hlasů a umístit se tak na 2. místě. Rakouská media se zajímala hlavně o výsledek Strany zelených, která se mohla stát spojencem Rakouska v diskuzích o energetické politice státu. Ta se bohužel do parlamentu s 3 % hlasů nedostala a deník to ve svém článku označil jako „Zelené světlo pro atomové elektrárny“.⁹⁹

Československá vláda tvrdila, že musí pokračovat ve výstavbě JE Temelín, aby nahradila prostředí znečišťující uhelné elektrárny. Na konferenci Evropského sdružení volného obchodu (ESVO) v Göteborgu ale zástupce československého premiéra Dlouhý potvrdil, že plány výstavby 3. a 4. reaktoru se pozastavují. Rakouský ministr financí Schlüssel tak dosáhl částečného úspěchu, kterému předcházelo zveřejnění dotazníku, který dokazoval strach rakouských občanů z Temelína. Schlüssel tedy doufal, že nová vláda ČSFR bude o spuštění provozu elektrárny a další výstavbě s rakouskou vládou jednat, nezapomněl zmínit návrh miliardového úvěru.¹⁰⁰

Kromě JE Temelín se v průběhu července 1990 začal deník *Neue Kronen Zeitung* zaměřovat na další československou atomovou elektrárnu Jaslovské Bohunice která leží 120 km východně od Vídně. V článku od Clause Pándiho se píše o nebezpečném stavu a o nehodách, které se ve zmiňované elektrárně staly. Jako nejhorší nehodu uvedl redaktor tu z února roku 1977, kde byly oficiálně uvedeny 2 oběti, ale neoficiálně prý došlo k zamoření atmosféry a podzemních vod. Později byla nehoda vyhodnocena pouze stupněm INES-4.¹⁰¹ Za hlavní problém rakouské periodikum uvádělo u JE Jaslovské Bohunice nový typ reaktoru VVER-440 (V-1), který obsahoval 4 bloky a byl vybudován na základě smlouvy se Sovětským svazem.

⁹⁸ CSFD: „Bürgerforum durch rüde Hysterie-Kampagne zum Wahlsieg. *Neue Kronen Zeitung*. 8. června 1990, s. 2.

⁹⁹ *Erdrutschsieg für Havel-Partei doch Kommunisten auf 10 Prozent. Neue Kronen Zeitung*. 10. června 1990, s. 2.

¹⁰⁰ KINDERMANN, Dieter. *Schlüssel: Erster Erfolg im Kampf gegen das Atomkraftwerk Temelin. Neue Kronen Zeitung*. 15. června 1990, s. 3.

¹⁰¹ Dle mezinárodní stupnice jaderných událostí je INES-4 havárie bez vážnějšího vlivu na okolí (pozn. aut.).

Nahradil staré reaktory typu KS-150 (A-1), u kterých se stala nehoda roku 1977. V závěru článku psal redaktor o rozhovoru, který uskutečnil s elektrikářem JE Jaslovské Bohunice, Gellertem Köbölem. Z rozhovoru vyplývalo, že rozsáhlé závady v JE Jaslovské Bohunice byly na denním pořádku. Důvody pro uzavření elektrárny byly dle rakouského deníku zřejmé.¹⁰²

Československá velvyslankyně ve Vídni Magda Vašáryová oznámila, že 2 bloky JE Jaslovské Bohunice budou ve dvou ledech odstaveny. Spolkový kancléř Vranitzky to ale shledal nedostačující, a rozhodl se vylepšit návrh na pomoc ČSFR za podmínky vystoupení z atomové energetiky. V návrhu byly následující možnosti: Rakousko by pomohlo získat know-how od americké firmy Pechtl na výstavbu plynových elektráren. ČSFR by ale muselo posílit dodávky plynu ze Sovětského svazu nebo použít rakouské plynovody ze Severního moře. Druhou možností v návrhu byly vodní elektrárny, kde např. byla plánovaná středně velká vodní elektrárna u Žiliny.¹⁰³

Článek otisknutý 21. července 1990 pojednával o dalším nápadu Rakouska, jak „pomoci“ ČSFR v její „energetické krizi“. Rakousko chtělo investovat do výstavby plynových a vodních elektráren a být tak součástí československého energetického průmyslu. Získalo by tak jistotu ve formě vlastnického podílu, který by si pak mohlo ČSFR odkoupit.^{104 105}

Deník informoval také o druhém nebezpečí, které s sebou JE Jaslovské Bohunice přinesla. Bylo to úložiště o obsahu 70 tis. litrů tekutého plutoniového odpadu, který měl být vyčerpán z původních dvou bloků JE A-1 Bohunice. Českoslovenští jaderní experti se domnívali, že pokud by došlo ještě k větší koncentraci plutonia, došlo by k řetězové reakci a ta by mohla vyústit ve výbuch. JE Jaslovské Bohunice čekala kontrola Mezinárodní agenturou pro atomovou energii. Předseda této komise potvrdil, že pokud kontrola dopadne špatně, tak budou první dva bloky elektrárny odstaveny.¹⁰⁶

Rakouští odborníci byli ke kontrole JE přizváni, ale dostali pouze status pozorovatelů a nemohli se tak podílet na posuzování a odborné expertíze. S tímto ale

¹⁰² PÁNDI, Claus. *Geheime Störfall-Protokolle aus dem AKW Bohunice*. Neue Kronen Zeitung. 19. července 1990, s. 24-25.

¹⁰³ KINDERMANN, Dieter. *Helfen wir CSFR aus Atom-Patsche?*. Neue Kronen Zeitung. 20. července 1990, s. 3.

¹⁰⁴ KINDERMANN, Dieter. *Neue Hilfsidee: Östereich soll in CSFD-Energiewirtschaft einsteigen*. Neue Kronen Zeitung. 21. července 1990, s. 3.

¹⁰⁵ Padoxem je, že výrazná část zařízení současné JE Temelín byla dodána rakouskými firmami (pozn. aut.).

¹⁰⁶ KINDERMANN, Dieter. *Bohunice: Zweite Zeitbombe tickt!*. Neue Kronen Zeitung. 24. července 1990, s. 3.

nesouhlasil rakouský kancléř Vranitzky, kterému to přišlo absurdní, protože Rakousko bylo připraveno Československu dodat 880 MW v případě odstavení prvních dvou bloků JE Jaslovské Bohunice.¹⁰⁷

Ve čtvrtek 26. července 1990 došlo k historickému setkání prezidentů Rakouska, Československa a Německé spolkové republiky v Salzburku. Na letišti je uvítal zemský hejtman Salzburku Hans Katschthaler a Magda Vašáryová, velvyslankyně ČSFR v Rakousku. Václava Havla na návštěvě doprovázel jeho kancléř Karel Schwarzenberg. Jak popisoval redaktor Krone. Prezident Havel s prezidentem Weizsäckem šli navštívit Malý festivalový dům, kde na ně čekal rakouský prezident Kurt Waldheim. Cesta se ale neobešla bez komplikací, po cestě k festivalovému domu se shromáždily stovky demonstrantů, kteří protestovali proti energetické politice ČSFR. Ve foajé festivalového domu je uvítal prezident Waldheim. „*Při podávání rukou všech tří prezidentů chtěli přítomní fotografové zachytit tento důležitý moment,*“ popisoval redaktor deníku.¹⁰⁸

Na summitu Středoevropské iniciativy konaném v Benátkách prezentoval rakouský kancléř Vranitzky svůj návrh reformy energetiky v Evropě. V deníku jsme se dočetli o jeho plánu na řešení energetických problémů. Jeho návrh obsahoval 4 hlavní body. V prvním bodě vysvětloval, že všechny stávající jaderné a tepelné elektrárny ve Střední Evropě by měly být vybaveny novými zařízeními, která budou šetrná k životnímu prostředí. Zároveň u ostatních elektráren měla být zvýšena efektivnost a sníženy emise. Ve třetím bodě uvedl kancléř jako hlavní cíl úsporu energie na příkladu Československa. Redaktor se pozastavil nad informací, že ČSFR mělo nižší životní standard než Rakousko, ale mělo daleko vyšší spotřebu energie. V posledním bodě Vranitzkého plánu bylo zdůrazněno, že energetická politika by měla být součástí ekologické politiky. Šance na realizaci plánu kancléře Vranitzkého nebyly dle vyjádření rakouského tisku vůbec špatné. Itálie a Jugoslávie již měly konkrétní představu o plánu odstoupení od programu jaderné energetiky. ČSFR si stále trvalo na tom, že výstavba JE je jedinou alternativou za tepelné elektrárny.¹⁰⁹

Československý ministr životního prostředí Josef Vavroušek jako první osoba z československé vlády přiznal, že JE Jaslovské Bohunice s sebou nesla velká rizika, uvedl v článku Dieter Kindermann. Rakouská ministryně životního prostředí

¹⁰⁷ KINDERMANN, Dieter. *Bohunice: Kanzler droht, Geldhahn für die Strommillionen zuzudrehen.* Neue Kronen Zeitung, 25. července 1990, s. 3.

¹⁰⁸ PÁNDI, Claus. *All den Intrigen zum Trotz: Handschlag Havel-Waldheim.* Neue Kronen Zeitung, 27. července 1990, s. 2-3.

¹⁰⁹ KINDERMANN, Dieter. *Mittleuropa als Zone ohne Atomkraftwerke.* Neue Kronen Zeitung, 29. července 1990, s. 2-3.

Flemmingová uvedla pro Krone, že v ČSFR byli i tací politici, kteří měli stejně kritický názor na JE Jaslovské Bohunice jako Rakousko.¹¹⁰

Jak se píše v článku z 29. září 1990, vztah ČSFR a Rakouska procházel zatěžkávací zkouškou. Rakouský vicekancléř Riegler navštívil Československo a v rozhovorech s premiérem Čalfou a prezidentem Havlem se jim snažil objasnit důvody nového rozhořčení Rakouské vlády. Československá vláda totiž selektivně vybrala a zveřejnila jen některé mezinárodní studie, které se zabývaly bezpečností jaderných elektráren v ČSFR. Vicekancléř chtěl v Praze hlavně znovu podtrhnout postoj Rakouska k energetické politice ČSFR. Mimo záležitosti energií v dialogu mezi prezidentem Havlem a vicekancléřem Rieglerem dojednali zřízení pro československé studenty tzv. „Stipendium-Václava-Havla“ v oboru literatury na vídeňské univerzitě.¹¹¹

V krátkém článku z 11. prosince 1990 se v deníku psalo o převzetí československé Škody-Auto německým koncernem VW. Volkswagen vyhrál soutěž proti Francii a slíbil investovat do Škodovky 50 mil. šilinků.¹¹²

Důvody, proč byla JE Jaslovské Bohunice označena za „Atomové monstrum“, popsali redaktoři deníku Gnam s Pándim v dalším prosincovém článku. Komise expertů, kterou vedl rakouský nukleární fyzik Manfred Heidler při několikátýdenním zkoušení JE Bohunice zjistila, že kvůli špatnému materiálu a dlouholetému provozu byly sváry u kondenzátoru křehké, a hrozilo tak protrhnutí. Nouzový systém chlazení nebyl k dispozici, z tohoto důvodu by tak nic nemohlo bránit úniku radioaktivity. Při stavbě JE podle zjištění komise nebyl brán zřetel ani na to, že elektrárna stála v zóně, kde hrozilo zemětřesení. Protipožární ochrana byla také nedostačující. Následky hrozící nehody v Bohunicích by byly podle komise katastrofální. Část Rakouska by musela být evakuovaná a i celá Vídeň by byla zasažena radioaktivním mrakem z výbuchu. JE Jaslovské Bohunice přirovnávali experti k JE Greifswald v NDR, která byla z podobných rizikových důvodu ihned odstavena, referoval deník.¹¹³

Podle československého ministra pro životní prostředí Josefa Vavrouška byly důvody rakouských expertů pro odstavení JE Jaslovské Bohunice nedostatečně odůvodněny. Vysvětlil své stanovisko pro setrvání atomové elektrárny v provozu,

¹¹⁰ KINDERMANN, Dieter. *CSFR-Umweltminister gibt schwere Sicherheitsmängel in Bohunice zu!*. Neue Kronen Zeitung. 25. září 1990, s. 3.

¹¹¹ SEINITZ, Kurt. „Atom-Turbulenzen“: Riegler-Visite in Prag. Neue Kronen Zeitung. 29. září 1990, s. 2.

¹¹² *VW übernimmt CSFR-SKODA*. Neue Kronen Zeitung. 11. prosince 1990, s. 3.

¹¹³ GNAM, Peter a Claus PÁNDI. *Atomgefahr, 120 Kilometer von Wien entfernt, muss rasch beseitigt werden*. Neue Kronen Zeitung. 14. prosince 1990, s. 3.

na druhou stranu také zmínil, že JE Jaslovské Bohunice nebyla na úrovni tehdejších bezpečnostních kritérií. Jak píše redaktor v deníku, ještě před 5 měsíci, 24. července, sliboval Vavroušek rakouské ministryni životního prostředí Felmmingové, že pokud se naleznou závady a rizika v elektrárně, bude ihned odstavena. Nukleární fyzik Manfred Heidler, vedoucí rakouského kontrolního týmu, který prověřoval Bohunice, ve své 700stránkové zprávě zveřejnil velký počet závad v JE Jaslovské Bohunice.¹¹⁴

¹¹⁴ PÁNDI, Claus. *CSFR-Regierung gegen Bohunice.Schließung!*. Neue Kronen Zeitung. 18. prosince 1990, s. 2.

5. Rok 1991

I když jsme sledovali veškeré výtisky deníku Neue Kronen Zeitung za celý rok 1991, zjistili jsme, že redaktoři psali jen o ustáleném tématu „Československé energetické politiky“. Až ke konci roku 1991 bylo zmíněno téma možného rozpadu československé federace. Z naší rešerše vyplývá, že se deník po dobu roku 1991 zabýval více o jiná témata jako např. Jugoslávská krize a rozpad svazové republiky, prezidentské volby v Rakousku nebo rozpad Sovětského svazu.

Československý předseda vlády Marián Čalfa sdělil v dopise rakouskému kancléři Vranitzkému, že československá vláda bude rozhodovat o budoucnosti JE Jaslovské Bohunice v únoru 1991. Čalfa uvedl 2 hlavní důvody pro vyčkání s rozhodnutím. Premiér nechtěl rozhodovat jen na základě posudku rakouských nukleárních expertů, nýbrž chtěl počkat i na výsledky jiných zahraničních odborníků. Druhým důvodem byl složitý proces při vytváření nového celkového konceptu zásobování energií. Kancléř Vranitzky ujišťoval veřejnost při rozhovoru s redaktory Krone, že ještě zintenzivní tlak na Československo a odstavení JE Jaslovské Bohunice. Rakouská vláda chtěla vypracovat pro Československo precizní koncept pomoci o odstavení JE Jaslovské Bohunice z provozu. „Nabídka“ měla obsahovat i bezplatnou dodávku energie z Rakouska do ČSFR.¹¹⁵

Spolkový kancléř Vranitzky odprezentoval československé vládě zpracovaný program 8. ledna 1991. Uskutečnění prezentovaného programu o 5 bodech by stálo Rakousko miliardy šilinků, uvedl deník Krone. Pětibodový program vypadal následovně: Rakousko by dodávalo do ČSFR po přechodný čas elektřinu zadarmo. Rakousko by poskytlo know-how na technologie pro úsporu energií a rozšířilo by systém včasného varování i na oblast Československa. Rakousko by poskytlo plnou podporu u plánování a přestaveb jaderných elektráren a společně s ČSFR by se finančně podílelo na výstavbě vodních a paroplynových elektráren. Tyto body by Rakousko splnilo pod podmínkou odstavení JE Jaslovské Bohunice z provozu.¹¹⁶

Další článek se koncem ledna 1991 nesl ve stejném duchu jako ty předchozí. Rakouský kancléř Vranitzky apeloval na československou vládu, aby ukončila provoz

¹¹⁵ KINDERMANN, Dieter. *CSFR entcheidet im Februar über Bohunice!*. Neue Kronen Zeitung. 4. ledna 1991, s. 3.

¹¹⁶ KINDERMANN, Dieter. *Vranitzky bietet CSFR großzügige hilfe für Verzicht auf Bohunicean*. Neue Kronen Zeitung. 9. ledna 1991, s. 3.

JE Jaslovské Bohunice. Redaktor Dieter Kindermann shrnul v článku všechna nasbíraná fakta o stále se opakujícím tématu odstavení JE. ČSFR stále viděla jadernou energii jako jedinou alternativu k tepelným elektrárnám. I přes katastrofu v Černobylu si dle rakouské strany českoslovenští obyvatelé stále neuvědomovali nebezpečí, které s sebou atomové elektrárny nesly. Varování rakouských expertů nebyla brána československou vládou v potaz. Naproti tomu i rakouští obyvatelé nebyli nadšení z návrhu kancléře Vranitzkého o poskytnutí bezplatné elektřiny Československu. Dle dotazníku bylo proti 5bodovému programu více než 51 % dotázaných rakouských občanů.¹¹⁷

Až koncem dubna 1991 byly otisknuty v deníku *Neue Kronen Zeitung* další články. Týkaly se opět JE Jaslovské Bohunice a Temelín. Aktivisté organizace Greenpeace zorganizovali protest na pronajatém poli před JE Jaslovské Bohunice. Každý, kdo měl obavy o bezpečnost elektrárny, poslal pohled na adresu Greenpeace. Za každý pohled byl na poli postaven jeden křížek se jménem odesílatele pohledu a nápisem „Mám strach“! Rakouský aktivista Florián Faber se vyjádřil následovně: „*Chceme dát vědět našim sousedům v Československu o nebezpečí související s atomovými elektrárnami a o utrpení milionů lidí v Sovětském svazu, které následovalo po katastrofě v Černobylu.*“¹¹⁸ Redaktoři v článku zmínili, že ještě toho dne 27. dubna v sobotu bude u Českých Budějovic rozvinut 10 km dlouhý transparent, nejdelší na světě, dodali redaktoři. Protestní akce u Č. Budějovic se zúčastní politici z Rakouska, Československa a Německa.¹¹⁹

Nadcházející den 28. dubna se v deníku psalo o zmiňované protestní akci nedaleko JE Temelín v Týně nad Vltavou, které se zúčastnilo 3 tis. demonstrantů. Demonstrující politici ze Salzburku a Horního Rakouska požadovali okamžité zastavení stavby a vystoupení Československa z programu jaderné energetiky.¹²⁰

Rakouská media ještě ke konci května informovala o návštěvě spolkového kancléře Vranitzkého v Praze, kde diskutoval s premiérem Čalfou. Ekonomicko-politický poradce Vranitzkého, Gerhardem Hirezim, byl nadšen z nálady při vyjednávání mezi československými odborníky na energetiku a rakouskými experty.

¹¹⁷ KINDERMANN, Dieter. *Atomgipfel in Preßburg: Es ging um die Abschaltung von Bohunice!*. Neue Kronen Zeitung. 30. ledna 1991, s. 5.

¹¹⁸ MICKE, Tobias a Iris SCHWARTZKOPF. *Das Militär wachte über die Totenköpfe!*. Neue Kronen Zeitung. 27. dubna 1991, s. 22-23.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ *Protestaktion gegen Kernkraftwerk Temelin*. Neue Kronen Zeitung. 28. dubna 1991, s. 15.

Ve vyjednáváních v oblasti „jaderných témat“ dělali dle vyjádření v tisku Rakušané s Čechoslováky pokroky.¹²¹

Následující měsíce neproběhla o dění v Československu v deníku Neue Kronen Zeitung žádná zmínka. Až 29. září 1991 jsme objevili článek, který se týkal kupónové privatizace. Československý ministr financí Václav Klaus odstartoval svou originální cestu k „lidovému kapitalismu“. Každý občan Československa si měl právo koupit za 1000 Kč kupónovou knížku, kde měl k dispozici 1000 bodů na investování do státního průmyslu. Privatizace měla skončit do 3 let. Motem privatizace se stalo: „*Každý Čech a Slovák kapitalistou*“.¹²²

Poslední článek v období, které jsme sledovali, vyšel v deníku Neue Kronen Zeitung o dění v Československu 23 listopadu 1991. Na výročí tzv. Sametové revoluce se vyhrotil nacionální spor mezi Čechy a Slováky. S výrokem „*Máme našeho velkého bratra dost*“,“¹²³ přišel zastupující předseda Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS) Augustín Húska. Pro politické hnutí HZDS a jejího charismatického předsedu Vladimíra Mečiara byl cíl dosáhnout úplné samostatnosti Slovenska, které by bylo dosaženo pomocí demokratických prostředků. HZDS bylo ve slovenském parlamentu druhou nejsilnější politickou silou, a jak si rakouský tisk všiml, stávalo se stále radikálnější. Pocit, že se Slovensko stalo kolonií Česka, byl mezi slovenskými občany značně rozšířený. „*Nejvyšší cíl evoluce je emancipace*“,“¹²⁴ mínil v dalším výroku Húska. Pro mnoho Čechů a Slováků to bylo jen otázkou času, než se Československá federativní republika rozpadne.¹²⁵

Tímto článkem symbolicky ukončíme sledování československých událostí očima rakouského tisku. Další témata by patrně souvisela právě s tématy rozpadu československé federace.

¹²¹ CSFR-Blitzbesuch Vranitzkys: Ersatzstrom aus Österreich.. Neue Kronen Zeitung. 28. dubna 1991, s. 15.

¹²² ČSFR: Start zum Kapitalismus. Neue Kronen Zeitung. 29. září 1991, s. 2.

¹²³ WOLF, Thomas. Die Slowaken haben den „großen Bruter satt“. Neue Kronen Zeitung. 23. listopadu 1991, s. 4-5.

¹²⁴ WOLF, Thomas. Die Slowaken haben den „großen Bruter satt“. Neue Kronen Zeitung. 23. listopadu 1991, s. 4-5.

¹²⁵ Tamtéž.

ZÁVĚR

Bakalářská práce má za cíl ukázat, jak rakouský tisk dovedl informovat a dokumentovat události odehrávající se v Československu na počátku 90. let 20. století a především období tzv. Sametové revoluce. Za pomoci zvolených zdrojů jsem byl schopen stanoveného cíle dosáhnout. Zpracování bakalářské práce ukázalo, jak se postupem vymezeného času měnil náhled a vnímání rakouského tisku, zejména deníku Neue Kronen Zeitung, Československa. S rešerší dobových zdrojů jsem začal od poloviny roku 1989. Do uvedeného data jsem se mohl dočíst o ČSSR v rakouských článcích pouze v souvislosti se Sovětským svazem. Československo nebylo pro rakouská média atraktivním tématem. Zlomový okamžik samozřejmě přišel po demonstraci na Václavském náměstí dne 17. listopadu 1989, dnes známé jako tzv. Sametová revoluce. Následujícím událostem a politickému dění se věnovala rakouská média dostatečně. De facto v každém výtisku jsem našel článek zabývající se dalšími demonstracemi nebo politickými prohlášeními a popisem souvisejících událostí. Zajímavým zjištěním také bylo, že rakouský deník vysílal své redaktory přímo do víru dění v ČSSR, aby přinášeli co nejrychleji získané informace. V období revoluce to byly nejčastěji redaktori Claus Pándi a Kurt Seinitz. Mimo téma revoluce v ČSSR, které zaplnilo stránky deníku Neue Kronen Zeitung, se postupně zaměřoval deník na další související témata, např. na příliv československých návštěvníků koncem roku 1989. V první polovině roku 1990 deník Krone sledoval Československo, v čele s prezidentem Václavem Havlem, jak se znovu zašleňuje do evropského dění a vstupuje na mezinárodní scénu.

Náhled rakouského tisku, jak bylo zjištěno, se měnil a změnil. V prvních ryze informativních článcích byla snaha dění v Československu „pouze rakouskému čtenáři zprostředkovat. V postupujícím čase a při měnících se tématech začal deník vnášet do svých článků kritiku. Ta se projevovala zejména při sledování kauzy JE Temelín, jež si v rakouském tisku vysloužila přezdívku „ČSSRnoby“, nebo posléze o JE Jaslovské Bohunice. Rakouská vláda velice usilovala o odstavení JE Jaslovské Bohunice z provozu, a to bylo v článcích zcela evidentní a někdy i emoční. Téma týkající se energetické politiky Československa se objevuje v druhé polovině roku 1990 a zasahuje až do roku 1991, kde o něm informoval nejčastěji redaktor Dieter Kindermann. V závěru bakalářské práce jsem zpracovával články až do roku 1991 a všiml si četnosti

zmíněk o Československu, ale musím konstatovat, dle mých zjištění, deník upřednostňoval jiná témata než transformaci Československa.

Bylo pro mne zajímavé sledovat dění v Československu z jiné perspektivy a z jiného úhlu pohledu než pomocí učebnic, ze kterých jsem se o „pádu komunismu“ učil. Zpracování tohoto tématu a pohled rakouského deníku mi pomohl dokreslit detaily a doplnit informace ohledně událostí, které jsem neměl možnost prožít. Před zpracováním bakalářské práce jsem již předem věděl, že budu muset za zdroji vycestovat a absolvovat prezenční rešerší v Národní knihovně ve Vídni. Samotná rešerše dobových zdrojů a vyhledávání potřebných článků bylo ale dosti namáhavé a ve zmiňované knihovně jsem strávil dohromady cca. 2 týdny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BIBLIOGRAFIE

BÖCK, Helmuth a Dana DRÁBOVÁ. *Rizika přesahující hranice: případ Temelín*. Praha: Česká nukleární společnost, 2006. ISBN 80-02-01794-3.

VALEŠ, Lukáš a Jiří PETRÁŠ. *Sametová revoluce v českých obcích, městech a regionech, aneb, 25 let poté*. V Českých Budějovicích: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. ISBN 978-80-87472-75-0.

SUK, Jiří. *Labyrintem revoluce: aktéři, zápletky a křížovatky jedné politické krize : (od listopadu 1989 do června 1990)*. Vyd. 2. Praha: Prostor, 2009. Obzor (Prostor). ISBN 978-80-7260-219-3.

Kalendárium roku 1989 listopadové události. [Http://www.totalita.cz](http://www.totalita.cz) [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/kalendar/kalend_1989_11.php.

PRAMENY

„*Das alte System ist nicht reformierbar*“. Neue Kronen Zeitung. 21. května 1989, s. 4.

„*Die internen Probleme könnten uns Schwierigkeiten bringen*“. Neue Kronen Zeitung. 14. dubna 1990, s. 4-5.

30 Prozent der ČSSR radioaktiv verseucht?. Neue Kronen Zeitung. 10. února 1990, s. 5.

Alarm in Prag: ČSSR bald ganz allein. Neue Kronen Zeitung. 13. října 1989, s. 3.

BISCHOF, Burkhard. *Prags eigenwilliger und eigenartiger Weg zur Reform*. Die Presse. 14. /15. října 1989, s. 3.

CSFD: „Bürgerforum durch rüde Hysterie-Kampagne zum Wahlsieg. Neue Kronen Zeitung. 8. června 1990, s. 2.

CSFR-Blitzbesuch Vranitzkys: Ersatzstrom aus Österreich.. Neue Kronen Zeitung. 28. dubna 1991, s. 15.

CSSR-Opposition alarmiert: Putsch des Regimes, Panzer, Kriegrecht?. Neue Kronen Zeitung. 5. prosince 1989, s. 3 a *ČSSR: Ultimatum gegen „Koalitions“-Betrug läuft*. Neue Kronen Zeitung. 6. prosince 1989, s. 2.

ČSFR: Start zum Kapitalismus. Neue Kronen Zeitung. 29. září 1991, s. 2.

ČSSR-Premier fordert beschleunigte politische Reformen. Die Presse. 16. listopadu 1989, s. 2.

Die „Krone“ in der CSSR ganz groß!. Neue Kronen Zeitung. 28. února 1990, s. 14.

Die Sensation: CSSR öffnet Grenze und reißt Eisernen Vorhang nieder!. Neue Kronen Zeitung. 1. prosince 1989, s. 2.

Erdrutschsieg für Havel-Partei doch Kommunisten auf 10 Prozent. Neue Kronen Zeitung. 10. června 1990, s. 2.

GNAM, Peter a Claus PÁNDI. *Atomgefahr, 120 Kilometer von Wien entfernt, muss rasch beseitigt werden.* Neue Kronen Zeitung. 14. prosince 1990, s. 3.

GNAM, Peter. *Internationale Saktion,* Neue Kronen Zeitung. 20. listopadu 1989, s. 2.

Hajek: In der ČSSR wächst die Bürgerrechtsbewegung. Die Presse. 23. října 1989, s. 2.

HAUENSTEIN, Christian, *Neuerlicher Anstrich aus der CSSR.* Neue Kronen Zeitung. 9. prosince 1989, s. 11.

HAUENSTEIN, Christian. *200.000 CSFR-Bürger stürmen Österreich.* Neue Kronen Zeitung. 10. května 1990, s. 10.

HAUENSTEIN, Christian. *Jetzt kommt der Ansturm aus der CSSR doch noch.* Neue Kronen Zeitung. 6. prosince 1989, s. 6.

Havel lädt Papst in die ČSSR ein. Neue Kronen Zeitung. 2. ledna 1990, s. 4

Heikle Staatsvisite im Kreml: CSR-Präsident Havel bei Gorbi. Neue Kronen Zeitung. 27. února 1990, s. 1.

HÜLSEBUSCH, Bernhard. *Was Dubček wirklich sagte.* Neue Kronen Zeitung. 16. ledna 1988, s. 4.

KINDERMANN, Dieter. *Atomgipfel in Preßburg: Es ging um die Abschaltung von Bohunice!.* Neue Kronen Zeitung. 30. ledna 1991, s. 5.

KINDERMANN, Dieter. *Bald dürfen Tschechen ohne Visum ausreisen!.* Neue Kronen Zeitung. 15. listopadu 1989, s. 4.

KINDERMANN, Dieter. *Bohunice: Kanzler droht, Geldhahn für die Strommillionen zuzudrehen.* Neue Kronen Zeitung. 25. července 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Bohunice: Zweite Zeitbombe tickt!.* Neue Kronen Zeitung. 24. července 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *CSFR entscheidet im Februar über Bohunice!.* Neue Kronen Zeitung. 4. ledna 1991, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *CSFR-Umweltminister gibt schwere Sicherheitsmängel in Bohunice zu!.* Neue Kronen Zeitung. 25. září 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Helpen wir CSFR aus Atom-Patsche?*. Neue Kronen Zeitung. 20. července 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Mittleeuropa als Zone ohne Atomkraftwerke*. Neue Kronen Zeitung. 29. července 1990, s. 2-3.

KINDERMANN, Dieter. *Neue Atomanlagen:Prag macht sich über Sorgen der Österreicher lustig*. Neue Kronen Zeitung. 26. května 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Neue Hilfsidee: Östereich soll in CSFD-Energiewirtschaft einsteigen*. Neue Kronen Zeitung. 21. července 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Schlüssel: Erster Erfolg im Kampf gegen das Atomkraftwerk Temelin*. Neue Kronen Zeitung. 15. června 1990, s. 3.

KINDERMANN, Dieter. *Visapflicht für CSSR-Bürger fällt: Tschecheen-Invasion in Wien erwartet*. Neue Kronen Zeitung. 2. prosince 1989, s. 5

KINDERMANN, Dieter. *Vranitzky bietet CSFR großzügige hilfe für Verzicht auf Bohunicean*. Neue Kronen Zeitung. 9. ledna 1991, s. 3.

MICKE, Tobias a Iris SCHWARTZKOPF. *Das Militär wachte über die Totenköpfe!*. Neue Kronen Zeitung. 27. dubna 1991, s. 22-23.

MICKE, Tobias. *Auf Atomkraftswerk Temelin hängt 2000-m²-Transparent!*. Neue Kronen Zeitung. 27. dubna 1990, s. 14.

Nach „Kopfwäche“ in Moskau: CSSR-Premier droht mit Rücktritt. Neue Kronen Zeitung. 7. prosince 1989, s. 3.

Neuer Name Oficial: ČSFR. Neue Kronen Zeitung. 21. dubna 1990, s. 2.

Neuer Paukenschlag in CSSR Premier Adamce trat zurück. Neue Kronen Zeitung, 8. prosince 1989, s. 3.

Nun auch CSSR: Risse im Daum, Neue Kronen Zeitung. 21. října 1989, s. 5.

PÁNDI, Claus a Tobias MICKE. *Schnellboote der Donau gegen vietnamesische Emigranten aus ČSR*. Neue Kronen Zeitung. 18. března 1990, s. 10.

PÁNDI, Claus. *„Wir haben 20 Jahre gewartet, 20 Jahre der Lüge sind vorbei“*. Neue Kronen Zeitung. 25. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *„Wir wollten nur ausprobieren, ob es jetzt tatsächlich möglich ist“*. Neue Kronen Zeitung. 5. prosince 1989, s. 9

PÁNDI, Claus. *Ab Mittwoch können Österreicher ohne Visum in die ČSSR einreisen*. Neue Kronen Zeitung. 18. prosince 1989, s. 2.

PÁNDI, Claus. *All den Intrigen zum Trotz: Handschlafl Havel-Waldheim*. Neue Kronen Zeitung. 27. července 1990, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *CSFR-Regierung gegen Bohunice.Schließung!*. Neue Kronen Zeitung. 18. prosince 1990, s. 2.

PÁNDI, Claus. *CSSR-Volk richtet Hilferuf an Bush und Gorbatschow!*. Neue Kronen Zeitung. 23. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *ČSSR- Regime läßt Zentrale von Radio und TV stürmen!*. Neue Kronen Zeitung. 24. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *ČSSR: Neue Siege der Freiheits-Revolution!*. Neue Kronen Zeitung. 29. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *ČSSR: Neue Siege der Freiheits-Revolution!*. Neue Kronen Zeitung. 29. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *Dubček in Prag: „Ich umarme mein geliebtes Volk!*. Neue Kronen Zeitung. 25. listopadu 1989, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *Geheime Störfall-Protokolle aus dem AKW Bohunice*. Neue Kronen Zeitung. 19. července 1990, s. 24-25.

PÁNDI, Claus. *Gigantische Gefahr für Österreich durch das Atomkraftwerk Temelin!*. Neue Kronen Zeitung. 22. května 1990, s. 12.

PÁNDI, Claus. *Ohne Präsident Havel geht nichts....*. Neue Kronen Zeitung. 7. června 1990, s. 2.

PÁNDI, Claus. *Proteststurm von 250.000, Regime gerät ins Wanken!*. Neue Kronen Zeitung. 21. listopadu, s. 2-3.

PÁNDI, Claus. *Regime im Rückzug*. Neue Kronen Zeitung. 22. listopadu 1989, s. 2.

Protestaktion gegen Kernkraftwerk Temelin. Neue Kronen Zeitung. 28. dubna 1991, s. 15.

Riesenwirbel in ČSSR um Masse-Amnestie Havels. Neue Kronen Zeitung. 5. ledna 1990, s. 3

SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Jeden Tag ein weniger mehr Freiheit in der ČSSR*. Neue Kronen Zeitung. 27. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Jeden Tag ein weniger mehr Freiheit in der ČSSR*. Neue Kronen Zeitung. 27. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Millionen rechneten in der ČSSR mit dem KP-Regime ab*. Neue Kronen Zeitung. 28. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt a Claus PÁNDI. *Millionen rechneten in der ČSSR mit dem KP-Regime ab*. Neue Kronen Zeitung. 28. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt. „Atom-Turbulenzen“: Riegler-Visite in Prag. Neue Kronen Zeitung. 29. září 1990, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *Acht-Milliarden-Kredit, damit CSFR auf die Atomkraft verzichten kann.* Neue Kronen Zeitung. 21. května 1990, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *Aus dem Kerker auf die Ministersessel.* Neue Kronen Zeitung. 10. prosince 1989, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *Böhmen hat einen neuen König: Václav Havel!* Neue Kronen Zeitung. 30. prosince 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt. *CSSR-Atomkraftwerk bei Temelin wird wahrscheinlich „halbiert“!* Neue Kronen Zeitung. 11. ledna 1990, s. 2

SEINITZ, Kurt. *CSSR-Atomwerk Temelin „ist nun praktisch Tot“.* Neue Kronen Zeitung. 10. prosince 1989, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *ČSFR-Diplomatin dankt Österreich für Geduld mit Touristeninvasion.* Neue Kronen Zeitung. 16. května 1990, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *ČSSR-Vizepremier: Österreich soll modell für die neue ČSSR werdem.* Neue Kronen Zeitung. 18. prosince 1989, s. 3.

SEINITZ, Kurt. *Dubček-Kurzvisite im Eiltempo: „Zeit läuft uns in Prag Davon“.* Neue Kronen Zeitung. 18. dubna 1990, s. 2.

SEINITZ, Kurt. *Gorbatchows „Sprachrohr“ würdigt CSSR-Dubček Reformleistung,* Neue Kronen Zeitung, 15. ledna 1988, s. 3.

SEINITZ, Kurt. *Havel macht ČSR zum politischen Hauptkonkurrenten von Österreich.* Neue Kronen Zeitung. 3. ledna 1990, s. 3.

SEINITZ, Kurt. *Jetzt wollen sie das Tor in die Freiheit ganz aufstoßen.* Neue Kronen Zeitung. 26. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt. *Jetzt wollen sie das Tor in die Freiheit ganz aufstoßen.* Neue Kronen Zeitung. 26. listopadu 1989, s. 2-3.

SEINITZ, Kurt. *Präsident Havel: Niemand muß vor den Deutschen Angst haben.* Neue Kronen Zeitung. 3. ledna 1990, s. 3

SEINITZ, Kurt. *Terror-Nacht in Prag.* Neue Kronen Zeitung. 19. listopadu 1989, s. 2.

Sorgen wegen CSFR-Atomkraftwerk. Neue Kronen Zeitung. 23. května 1990, s. 2. a

Ministerin Flemming gegen CSFR-ATOM-LOBBY mobil. Neue Kronen Zeitung. 25. května 1990, s. 2

Startschuß für Truppenabzug der Sowjets aus ČSSR. Neue Kronen Zeitung. 11. února 1990, s. 2.

TROST, Ernst. *Präsident Havel würdigt das Wunder des Papst-Besuches*. Neue Kronen Zeitung. 22. dubna 1990, s. 2-3.

Vaclav Havel Staatspräsident?. Neue Kronen Zeitung, 9. prosince 1989, s. 2.

Václav Havel wird heute Staatspräsident der ČSSR. Neue Kronen Zeitung. 29. prosince 1989, s. 3.

VORRATH, Erich. *Mehr las 30.000 Gäste aus CSSR!*. Neue Kronen Zeitung. 8. prosince 1989, s. 17.

VORRATH, Erich. *Trotz aller Proteste und Bedenken baut CSFR weiter Atomkraftwerke!*. Neue Kronen Zeitung. 20. května 1990, s. 15.

VW übernimmt CSFR-SKODA. Neue Kronen Zeitung. 11. prosince 1990, s. 3.

WOLF, Thomas. *Die Slowaken haben den „großen Bruter satt“*. Neue Kronen Zeitung. 23. listopadu 1991, s. 4-5.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Přístroj na prohlížení mikrofilmů

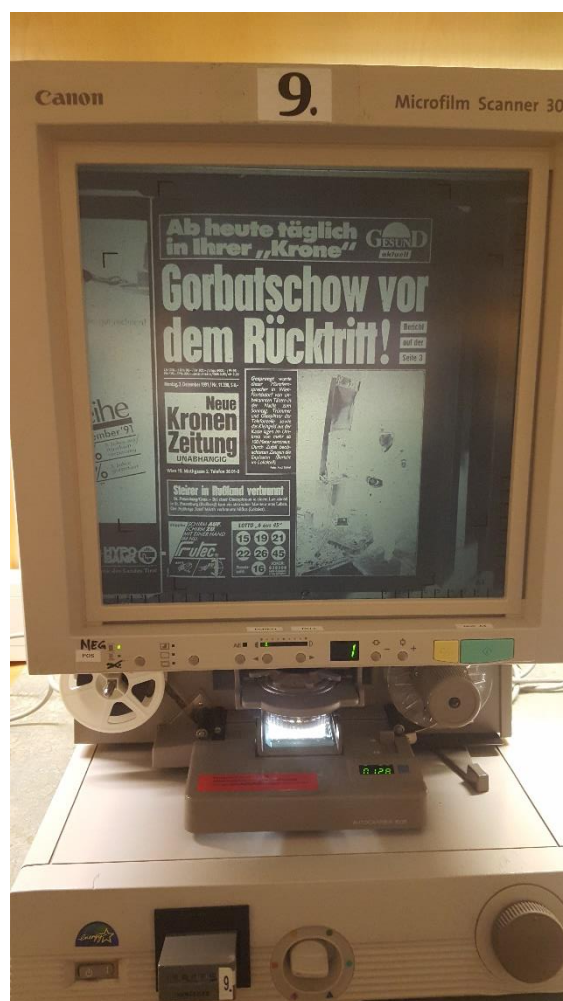
Příloha č. 2: Redaktoři deníku Neue Kronen Zeitung

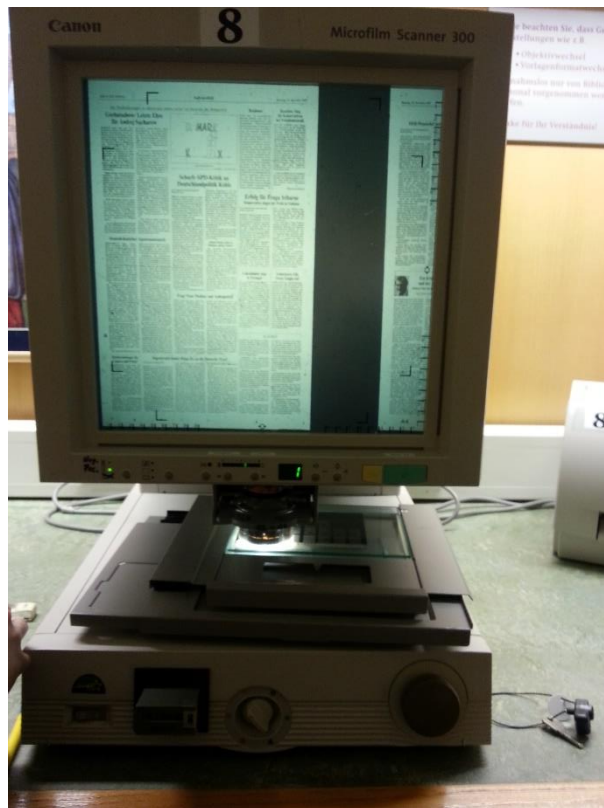
Příloha č. 3: Ukázky článků deníku Neue Kronen Zeitung

Příloha č. 4: Ukázky článků deníku Die Presse

Příloha č. 5: Protest Greenpeace u JE Jaslovské Bohunice

Příloha č. 1: Přístroj na prohlížení mikrofilmů

Příloha č. 2: Redaktoři deníku Neue Kronen Zeitung

Claus Pándi

Zdroj:

https://twitter.com/ciaus_pandi.

Kurt Seinitz

Zdroj: <https://twitter.com/kurtseinitz>.

Dieter Kindermann

Zdroj:

<http://www.katholisch.at/aktuelles/2014/04/20/kath.-publizistik-trauert-um-dieter-kindermann>.

Montag, 27. November 1989

Jeden Tag ein wenig mehr Freiheit in der ČSSR!

Alle politischen Gefangenen werden nun freigelassen Neue demokratische Parteien sind gegründet worden Nächstes Jahr soll es dann erste freie Wahlen geben

Alle politischen Gefangenen werden nun freigelassen. Neue demokratische Parteien sind gegründet worden. Nächstes Jahr soll es dann erste freie Wahlen geben.

Prag — Man glaubt zu träumen, aber das, was sich derzeit in der ČSSR abspielt, ist Realität! Auf der Rednertribüne der gestrigen Massenversammlung des Volkes auf dem Prager Letna stand plötzlich Ministerpräsident Adamec. Seine Rede wurde von Oppositionsführer Vaclav Havel angekündigt und daneben stand bereits Alexander Dubček als nächster Redner.

Statt des hochbetagten, meist geblöckelten Premierminister Adamec wurde der dialogbereite, Premierminister Havel empfangen. Adamec bekundete Verständnis für den für heute geplanten zweiwöchigen Generalstreik und bekräftigte die Forderungen des Volkes als berechtigt. Er kündigte ein sogenanntes Aktionsprogramm an, die Freilassung der politischen Gefangenen, freie Wahlen im nächsten Jahres und schon vorher soll mit Nicht-Kommunisten eine Koalitionsregierung gebildet werden.

Neue Parteien schlossen wie Pilze aus dem Boden. In einer Prager Schule wurde am Sonntag die „Demokratische Initiative“ gegründet, eine fröhliche Partei irgendwo zwischen CDU und FDP.

Obwohl die ersten freigelassenen Dissidenten direkt aus dem Gefängnis auf der Rednertribüne eintrafen, war Premier Adamec dem angekündigten Volk in seiner Demokratieansprache doch nicht weit genug gegangen. „Rücktritt“, „Rücktritt“ und „Dubček“, „Dubček“-Skrifto leierten zum nächsten Redner über: Volksheld Alexander Dubček.

Zu sprechen wieder über die Freiheit, aber die eigentliche Sensation wurde erst später angekündigt: Dubček sollte bei der neuzustellenden Sonderitzung des Zentralkomitees der KP in der Nacht vom Sonntag auf Montag rehabilitiert und neuerlich in die KP aufgenommen werden, möglicherweise sogar mit einem hohen Amt betraut werden, was er hauptsächlich wünscht.

Der neue Parteiführer Karel Čižek möchte nicht zurückbleiben. In einer dramatischen Fernsehansprache kündigte er einen neuen Kurs an. „Wir müssen uns von Leuten trennen, die die Zeit nicht verteidigen können.“ Wir müssen korrupte Elemente abstoßen. Die Partei ist die Loyalität, gerade, sowohl vom Volk als auch in der Welt. Die ČSSR liegt im freien Europa, aber dieses ist dem Infarkt nahe. Ich appelliere an alle Landsleute, an der Gesinnung mitzuwirken.“

Die neue Sonderitzung des ZK, deren Beginn für Sonntag bereits angekündigt war, mußte aus dem Druck der Parteibasis und der MassenDemonstrationen im Land überboten werden. Das ZK-Funkeln vom Freitagabend in der Parteiführung und den Leuten nicht unbedeutend genug. Nun stehen auch schon Straßendemonstrationen gegen besonders grausame Prager Polizisten in der Führung an. Inmitten, wenn in diesen Ta-

den die Grinsen wollen eine freude gründen. Die ČSSR nicht in diesen Buchstaben Kopf ist ein Mann, der Ministerpräsident spricht mit Oppositionsführern, die doch vor uns eingesperrt waren. Vaclav Havel startete öffentliche Verhandlungen mit dem Ministerpräsidenten, sondern noch jüngst als eine Nationalbewegung und im Gefängnis steckt worden war.

Der „Junge Tisch“ zwischen Regierung und Opposition war Sonntag vormittag im sager Rathaus eröffnet worden. Adamec leierte zu Havel. Havel sprach über die Verhandlungen, die wir nicht über die Verhandlungen sprechen müssen, was sein soll. Adamec ließ sich in den vergangenen Tagen deutlich von der alten Führung distanzieren und die Chance ergriff, als Berater in die Geschichte einzutreten.

„Wir müssen korrupte Elemente abstoßen“

Der neue Parteiführer Karel Čižek möchte nicht zurückbleiben. In einer dramatischen Fernsehansprache kündigte er einen neuen Kurs an. „Wir müssen uns von Leuten trennen, die die Zeit nicht verteidigen können.“ Wir müssen korrupte Elemente abstoßen. Die Partei ist die Loyalität, gerade, sowohl vom Volk als auch in der Welt. Die ČSSR liegt im freien Europa, aber dieses ist dem Infarkt nahe. Ich appelliere an alle Landsleute, an der Gesinnung mitzuwirken.“

Die neue Sonderitzung des ZK, deren Beginn für Sonntag bereits angekündigt war, mußte aus dem Druck der Parteibasis und der MassenDemonstrationen im Land überboten werden. Das ZK-Funkeln vom Freitagabend in der Parteiführung und den Leuten nicht unbedeutend genug. Nun stehen auch schon Straßendemonstrationen gegen besonders grausame Prager Polizisten in der Führung an. Inmitten, wenn in diesen Ta-

gen der Druck der hochbetagten Volksseele zu explodieren droht, taucht im TV mit sonorer Stimme Oppositionsführer Vaclav Havel auf. Ihm und nur ihm, stehen die Menschen Appelle zu Disziplin und Ordnung ab. Havel und sein Team sind bemüht, daß die „öffentliche Revolution“ in geordneten Bahnen bleibt und das Land nicht in Chaos und Anarchie verfällt, was andere „Ordnungskräfte“ an die Macht bringen könnte. Deshalb soll der beizugezweiwöchige Generalstreik zwischen zwölf und 14 Uhr auch nur einen symbolischen Charakter haben. Havel, der soll den Führungsansprüchen der Partei bibliogisch und den festen Willen nach durchgreifenden Reformen manifestieren. Wir wollen streiken, damit wir nicht mehr streiken müssen.

Der Generalstreik, der eigentlich nur eine verlängerte Mittagspause ist, soll durch die Kirchenlocken eingeläutet werden. Meine eine Teilnehmerin der gestrigen Massenversammlung: „Ich würde gar nicht, daß wir noch Kirchenlocken haben.“

Auch sonst ist das Volk glücklich. Niemand für in der bitteren Kälte auf dem Prager Letna. Eine Demonstration: „Mir ist warm ums Herz und dieses Treffen hier ist zumindest weniger kalt als die offiziellen Maßnahmen unserer Führung. Diese Tage seit dem 24. November sind für uns eine vorverlegte Weihnachtsfeier.“

Im Prager Nationaltheater erhoben sich die Marxisten wie in alten Zeiten beim Schlußstück der Stetsina-Oper „Libuše“, als das Lied von der Heimat und der Freiheit erklang.

Kardinal Tomášek erklärte, daß der Papst bald die ČSSR besuchen möchte.

Dubček und Havel für seid unsere Hoffnung; Transparente bei den Demonstrationen in Prag.

8. Dez. 1989 Seite 17

Mehr als 30.000 Gäste aus ČSSR!

Die Reisewelle aus der ČSSR schwillt weiter an: Mehr als 30.000 Tschechen und Slowaken fuhrten am Donnerstag über die Grenze nach Österreich. Die Zollbeamten in Örg bei Halbnburg haben bereits um drei Uhr früh alle Hände voll zu tun, denn von dieser nachtschlafenden Stunde an riß der Strom der Pkw und Busse bis mittag nicht mehr ab.

Die Folgen: Ein Rückstau bis Preßburg, wo sogar in der Stadt der Verkehr teilweise zum Erliegen kam. Auf der Weiterfahrt bis Wien bildeten sich dann natürlich auf der Bundesstraße 9 Kolonnen, durch welche die Pendler gebremst wurden. Ebenfalls Probleme auf der Bundesstraße 4 im Weinviertel. Dort waren Busse mit Toiletten aufgestellt. Dadurch behinderten zahlreiche Autos den Morgenverkehr. Zur Entlastung Bergs wird heute Freitag, in Klitter ein neuer Grenzübergang eröffnet, der zunächst bis 17. Dezember nur von Österreichern und ČSSR-Bürgern benutzt werden darf.

Der Tschechensturm forderte bereits das erste Todesopfer: Bei Breitenfeld im Waldviertel (NO) starb der 43jährige Jan Gieska aus J. Hradco, als der Pkw seines Begleiters von einem Lkw gerammt wurde.

Ein Chaos in Wien konnte vermieden werden, da die Stadt in ČSSR-Zeitungen die Routen zu den Sonderparkplätzen inserierte. Daher waren die Abstellflächen bei der Floridsdorfer Brücke bereits gegen mittag voll. Autos durften bis in die Babenbergerstraße beim Ring fahren und die Passagiere aussteigen lassen. Dann mußten sie auf die Parkplätze rund um die Donau. Viele Tschechen und Slowaken bereiten ihre Reise nach Österreich besonders gründlich vor: Sie erkundigen sich aus ihrer Heimat beim ČSSR-Telefon im Wiener Rathaus über Routen, Wechselkurse und Einkauf.

Unter den Weihnachtseinkäufen in der Mariahilfer Straße in Wien befinden sich viele ČSSR-Bürger

Machen Sie und Ihr Citroën nur die besten Erfahrungen. Mit der richtigen Wartung und Pflege. Den zuverlässigen Service. Den Original-Ersatzteilen. Und dem passenden Citroën-Jubeher. Denn die Freude mit Ihrem Citroën endet nicht beim Autokauf.

Erfahren Sie, was Service heißt.

Fosopper: Kein Strafprozess gegen Lichal!

Wien. - Justizminister Foregger hat gestern seine letzte politische britische Entscheidung gefällt: Er ließ in der „Munitions“-Affäre das Strafverfahren gegen Ex-Verteidigungsminister Lichal einstellen. Lichal, der jetzt 3. Nationalratspräsident ist, zur „Krona“: „Ein Jahr wurde auf mich Kopfgeld veranstaltet. Jetzt geht es feiern.“ Tatsächlich hatte die Oberstaatsanwaltschaft Wien die Einstellung des Verfahrens vorgeschlagen.

Über diese

Sprechstunde vor dem Parlament. Abgeordnete finden, wie Demokratie in der Ökonomie die Probleme der Ökonomie am besten lösen kann. Sprechstunde der Partei. Sprechstunde der Partei. Sprechstunde der Partei.

Nach Horrortext der Experten über das Kernkraftwerk Bohunice:

Atomgefahr, 120 Kilometer von Wien entfernt, muß rasch beseitigt werden

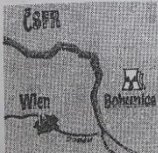
Wien. - Nur 120 Kilometer von Wien entfernt lauert eine Atomgefahr, die für Österreich im Fall eines Unglücks schreckliche Folgen hätte, als Tschernobyl. Diesen Horrortext haben jetzt österreichische Kernkraftexperten nach mehrwöchiger Prüfung des CSFR-Atomkraftwerks Bohunice verfaßt und Kanzler Vranitzky übergeben. Der Regierungschef hat bereits alle Hebel zur Beseitigung dieser Atomgefahr in Bewegung gesetzt.

- Der Brandschutz in der Anlage Bohunice ist unzureichend.
- Zu den möglichen Folgen eines Reaktorunglücks in Bohunice hieß es gestern, Teile Österreichs müßten evakuiert werden.
- Umweltministerin Flemming sprach davon, daß „Wien voll getroffen“ wäre.
- Eine Atomwolke würde bei entsprechendem Windverhältnis bis nach Wien wehen.
- Ein Notkühlsystem ist nicht vorhanden, was letzten Endes bedeutet, daß der Austritt von Radioaktivität bei einem Unfall nicht verhindert werden kann.
- Auf durchaus mögliche Erdbeben bis zur Stärke 7 in diesem Gebiet wurde beim Bau des Kernkraftwerks keine Rücksicht genommen.

nissen nur sechs Stunden bis nach Wien benötigen. Das CSFR-Kernkraftwerk Bohunice ist übrigens vom selben Typ wie das ehemalige DDR-Atomkraftwerk Grafewald, das von den Deutschen bereits vor Monaten wegen des zu hohen Sicherheitsrisikos abgeschaltet worden ist.

Um die Atomgefahr Bohunice so rasch als möglich zu beseitigen kündigte Kanzler Vranitzky gestern folgende Schritte an: Bereits heute wird CSFR-Ministerpräsident Calka in Frag mit dem Bericht der Expertenkommission konfrontiert. Es wird kostenlose Stromlieferungen Österreichs in Milliardenhöhe an die CSFR geben, wenn Bohunice sofort abgeschaltet wird.

Außerdem kündigte der Kanzler Hilfe beim Ausbau von CSFR-Wasserkraftwerken und Unterstützung beim Aufbau eines Strahlenfrühwarnsystems bei unseren Nachbarn an.

In einer... Die... chers... ausgere... ben bene... heitsrisk... nannte... Unverei... Volks-u... nicht sie... Seit... tiert... im... Präsidium... gen Mit... Robert... Schmidt... weniger... schäfts... termine... nungara... dem Ar... beschrän... machne... noch di... treten... Haus g... men la... nicht nu... der Dei... Nicht... ten na... dem: Es... Moral... rie der...

VON PETER GNAM UND CLAUD PANDI

Gegen den Zug unserer Zeit

Das Küchenmesser, das die Attentäterin von Köln aus ihrem Blumenstrauß zog um es dem sozialdemokratischen Kanzlerkandidaten Oskar Lafontaine in den Hals zu stoßen, war - einziger Trost in einer wahrhaft schrecklichen Situation - gegen den Zug unserer Zeit geföhrt. Wir leben nicht mehr im Zeitalter der politischen Anschläge. Die „Tyrannenmörder“ sind aus der Mode gekommen, seit zu unserer aller Nutzen die Tyrannen immer rarer werden.

Ist es zu optimistisch, gerade in der Bundesrepublik davon zu sprechen, daß politisch motivierte Gewalttaten aus der Mode wären? Hat Deutschland nicht seit Jahr und Tag seine wohlorganisierte Terrorzettel nicht vor kurzem erst der Bankpräsident Alfred Herrhausen ebenso von den Terroristen „hingeglichen“ worden wie seinerzeit schon der Wirtschaftsführer Martin Schleyer? Der Vergleich hilft. Mit Herrhausen sollte ein fluchwürdiger „Kapitalist“ ausgelöscht werden, damit sich nach der krasen Logik verwirrter Terroristengehirne an dieser Tat endlich die revolutionäre Kraft der werktätigen Massen entzündet. Damit endlich eine viel bessere, ganz linke, edle und anarchische Welt geschaffen werde.

Lafontaine wäre für einen Mord aus diesen Motiven ein denkbar ungeeignetes Objekt gewesen. Wenn auch bei weitem nicht alles demokratisch ist, was die Demokratie in der Namensbezeichnung führt - doch der Sozialdemokrat Lafontaine war ja ein untadel-

Auf Atomkraftwerk Temelin hängt 2000-m²-Transparent!

Vier Jahre nach der Strahlenkatastrophe von Tschernobyl am 26. 4. 1990 setzte die Umweltorganisation Greenpeace eine spektakuläre Aktion. Das größte Transparent, das jemals ausgehängt wurde, prangt seit Donnerstag auf einem der 170 Meter hohen Kühltürme des Atomkraftwerks Temelin in der Tschechoslowakei.

- **Lenker getötet**
Bei einem Überholmanöver auf der Bundesstraße 17 in Trautkirchen (NO) rampte der 43jährige Karl Grossmann aus Oberwaldorf mit seinem Auto einen Lastwagen. Das Fahrzeug des Mannes wurde gegen den Wagen des 55jährigen Walter Lurf aus Wien-Wieden geschleudert. Lurf war auf der Stelle tot, Grossmann wurde schwer verletzt.
- **Millionenschaden**
Im Gasbühnen zum „Toni“ in Scharnitz (Tirol) brach aus bisher unbekannter Ursache ein Brand aus. 120 Feuerwehrmänner kämpften gegen die Flammen. Der Dachstuhl und Teile des ersten Stocks des Gebäudes wurden vernichtet. Der Schaden geht in die Millionen.
- **Kameras gestohlen**
Aus einer Glasvitrine der Einzelhandelsabteilung des Metro-Kaufhauses in Rum (Tirol) wurden drei Videokameras im Gesamtwert von 36.000 Schilling gestohlen. Die Täter konnten mit der Beute entkommen.
- **Sturz aus Fenster**
Aus dem Fenster seiner Wohnung im ersten Stock eines Hauses in Sigmund (NO) stürzte der 68jährige Anton Berger. Der Mann wurde schwer verletzt ins Krankenhaus gebracht.
- **Haus evakuiert**
Im Dachraum einer Wohnung in Wörgl (Tirol) brach in der Nacht zum Donnerstag ein Brand aus. Das Ehepaar, das mit seinen drei Kindern in den Räumen lebt, konnte vor den Flammen flüchten. Wegen der starken Rauchgasentwicklung mußte das Haus mit seinen sechs Parteien evakuiert werden.

VON TOBIAS MICKE

brachten. Denn es galt, mit einer 18 Mann starken Truppe unbemerkt auf das Kraftwerksgelände zu gelangen. Bei Hagel und Regen seilten sich dann zwei Frauen und fünf Männer, alles Bergsteigerprofis, an der Wand ab.

Nach mehr als fünf Stunden hatte das Atomkraftwerk ein anderes Gesicht - das von Greenpeace.

37jährige Wienerin

Betrügerin Lieselotte Scherer (37)

Der Traum wird wahr: Verfolger Diskredit

Böhmen hat einen

... wie es schon viele Male in der Vergangenheit schon nur im Traum die „sanfte, friedliche Revolution“ in der CSSR erlebte. Ihn hat Václav Havel zum neuen Staatschef.

Alles lief wie in einem surrealen Theaterstück ab, das vom Dramatiker Václav Havel selbst stammen konnte: Im historischen Vladislav-Saal der Prager Burg war das Parla-

ment der KP-Apparatchiks angetreten. Der neue Parlamentspräsident Alexander Dubček führte den Vorsitz. KP-Ministerpräsident Marian Čalá trat an das Rednerpult und empfahl in einer überschwenglichen Lebenshymne die Wahl des Ex-Gefängnisinsassen zum neuen Staatschef. Er sei auch in härtesten Zeiten ein aufrechter Patriot gewesen, er sei ein zukunftsorientierter Mann, ein verdienter Literat und der wichtigste Repräsentant der Demokratisierung des Landes.

Dann leitete Alexander Dubček die Abstimmung durch. Handaufheben, ein Und innerhalb weniger Minuten war alles vorbei! Die KP-Abgeordneten dieses nicht mehr lange antwortenden Parlaments hatten zum letzten Mal bewiesen, daß sie wirklich echte Stalinisten sind! Echte Stalinisten gehören „einstimmig“ jedem Befehl von oben und diesem Wahlteilnehmer sie daher „einstimmig“ Havel zum neuen Staatspräsidenten, den sie noch vor Mo-

ment als „vertraute Entscheidung“ verunglimpft hatten. Fensterrufe erklangen und die zwanzig Jahre lang von den Kommunisten verfolgte Dissident, den man bisher nur mit offenem Hemdtragen, abgemieteten Anzügen, abgewetzten Anoraks und ausgewaschenen Jeans kannte, betritt in feinstem Diplomatenkleidung den Festsaal. Er wird von seinem Freund und Leidensgenossen Dubček eingeholt und zur Ableistung des Amtseides geleitet.

Dann – man glaubt seinen Augen nicht zu trauen – tritt im inneren Burghof die Ehrengarde des Präsidenten an. Verteidigungsminister General Vacek tritt vor Staatspräsident Havel zur Meldung an. Böhmens neuer „König“ Václav Havel schreitet unter den Klängen des böhmischen Defiliermarsches die Ehrengarde ab. Anschließend nimmt er auf einem roten Samtband den Poëst des Darfies seiner Leibgarde ab.

Anschließend darf endlich das jubelnde Volk in den Burghofströmen Staatspräsident Havel erscheint – jetzt mit Gattin Olga – am Balkon und beschränkt seine Antrittsrede auf das Versprechen, freie Wahlen zu garantieren. Dem Volk – („Hoch Havel!“ – „Lang lebe der Präsident!“) – nimmt er das Versprechen ab, das schöne Antlitz dieser friedlichen Revolution zu bewahren.

Schließlich begaben sich der Präsident und die gesamte Führung des Landes – inklusive Kommunisten – hinüber zum Festgottesdienst in den Veltzdorn. Vorher öffnet man für den Staatspräsidenten traditionsgemäß die Kapelle, in der der böhmische Kronschatz aufbewahrt wird. Die Begegnung im Veltzdorn mit dem Leidensgenossen Kardinal Tomásek bildete schließlich die symbolische Krönung dieser tschechoslowakischen Revolution. Alle waren sie unter dem Kirchendach vereint: Tomásek, Havel, Dubček, KP-Premier Čalá, Dienstbier, Christen, Nichtchristen, alte und neue Kräfte der Politik. Sie alle hatten Grund, Gott zu danken, daß die Demokratierevolution in der CSSR so gründlich und doch auch so gewaltfrei verlaufen ist.

„Anna, den Kredit hammer! Und ist noch einstimmig!“

Der einfache P.S.K. BANK Kredit für alle Fälle.

• Für die Erfüllung Ihrer privaten Wünsche und Tüchne Privatkredit

• Wenn's darum geht, Ihre Wohnung zu kaufen, oder zu umbauen: Wohnkredit

• Wenn Sie ein Grundstück oder Haus im Auge gefaßt haben: Hypothekarkredit

Informieren Sie sich über die Kredit-Ideen der P.S.K. BANK.

Bei jedem Postamt und allen Zweigstellen der P.S.K. BANK.

P.S.K. BANK

Die Bank der Postrepublik

Wahlen zum Staatspräsidenten inthronisiert; KP „einstimmig“ neuen König: Václav Havel!

ment als „vertraute Entscheidung“ verunglimpft hatten. Fensterrufe erklangen und die zwanzig Jahre lang von den Kommunisten verfolgte Dissident, den man bisher nur mit offenem Hemdtragen, abgemieteten Anzügen, abgewetzten Anoraks und ausgewaschenen Jeans kannte, betritt in feinstem Diplomatenkleidung den Festsaal. Er wird von seinem Freund und Leidensgenossen Dubček eingeholt und zur Ableistung des Amtseides geleitet.

Dann – man glaubt seinen Augen nicht zu trauen – tritt im inneren Burghof die Ehrengarde des Präsidenten an. Verteidigungsminister General Vacek tritt vor Staatspräsident Havel zur Meldung an. Böhmens neuer „König“ Václav Havel schreitet unter den Klängen des böhmischen Defiliermarsches die Ehrengarde ab. Anschließend nimmt er auf einem roten Samtband den Poëst des Darfies seiner Leibgarde ab.

Anschließend darf endlich das jubelnde Volk in den Burghofströmen Staatspräsident Havel erscheint – jetzt mit Gattin Olga – am Balkon und beschränkt seine Antrittsrede auf das Versprechen, freie Wahlen zu garantieren. Dem Volk – („Hoch Havel!“ – „Lang lebe der Präsident!“) – nimmt er das Versprechen ab, das schöne Antlitz dieser friedlichen Revolution zu bewahren.

Schließlich begaben sich der Präsident und die gesamte Führung des Landes – inklusive Kommunisten – hinüber zum Festgottesdienst in den Veltzdorn. Vorher öffnet man für den Staatspräsidenten traditionsgemäß die Kapelle, in der der böhmische Kronschatz aufbewahrt wird. Die Begegnung im Veltzdorn mit dem Leidensgenossen Kardinal Tomásek bildete schließlich die symbolische Krönung dieser tschechoslowakischen Revolution. Alle waren sie unter dem Kirchendach vereint: Tomásek, Havel, Dubček, KP-Premier Čalá, Dienstbier, Christen, Nichtchristen, alte und neue Kräfte der Politik. Sie alle hatten Grund, Gott zu danken, daß die Demokratierevolution in der CSSR so gründlich und doch auch so gewaltfrei verlaufen ist.

„Anna, den Kredit hammer! Und ist noch einstimmig!“

Der einfache P.S.K. BANK Kredit für alle Fälle.

• Für die Erfüllung Ihrer privaten Wünsche und Tüchne Privatkredit

• Wenn's darum geht, Ihre Wohnung zu kaufen, oder zu umbauen: Wohnkredit

• Wenn Sie ein Grundstück oder Haus im Auge gefaßt haben: Hypothekarkredit

Informieren Sie sich über die Kredit-Ideen der P.S.K. BANK.

Bei jedem Postamt und allen Zweigstellen der P.S.K. BANK.

P.S.K. BANK

Die Bank der Postrepublik

Wozu überhaupt „streckt“?

VON ERNST TROST

In Wahrheit loben

Der Leitspruch „Wahrheit sligt“ in der Präsidentencharta hätte Gustav Husak, dem letzten Hausherrn am Hradšchin eigentlich den Schlüssel rauben müssen. Doch der Gabelter über eine zwanzigjährige Zeit der Lüge war seiner Sache zu sicher als daß er sich jemals die Wahrheitfrage gestellt hätte. Dafür brachte der von ihm verfolgte Dissident Václav Havel die Idee des Widerstandes auf die einfache und klare Formel: „Der Versuch, in der Wahrheit zu leben.“ Daß er jetzt als Staatspräsident in die Prager Burg einzieht, bedeutet endlich den Sieg der Wahrheit.

In der Wahrheit leben – das ist wohl eine der schwierigsten Lebensweisen unter einem totalitären Regime. Selbst wo es tolerant ist, verlangt es Lüge, wenn schon nicht lautes Lügen, schrei wie Caeusaeus Diktatur, so doch mindestens ein als Zustimmung gewerztes Schweigen. Um etwas zu werden, um seinen Posten zu behaupten, um die Ausbildung der Kinder zu sichern usw., waren ständiges Lügen und Sich-verstellen nötig.

Nur wenigen ist es unter diesen Umständen gegeben, sich dem Regime zu verweigern, öffentlich nein zu sagen und den von oben verordneten Scheinwahrheiten die wahre Wahrheit entgegenzustellen. Václav Havel war zusammen mit dem Häuflein der Aufrechten in der Charta 77 ein solch einsamer Kämpfer. Vielen mag es immer noch wie ein Wunder vorkommen, daß er nun zum Staatsoberhaupt gewählt wurde, und ein anderer Unbegabter, Alexander Dubček, zum Parlamentspräsidenten.

„In der Tschechoslowakei ist jetzt a Dichter Staatspräsident worden, der vor kurzem no als Staatsfeind gottin hat. Wie man sieht, schreib die besten Geschichten immer no das Leben.“

Rumänen dürfen nun auch wieder heizen

Bukarest, – Schlag auf Schlag werden die Rumänen von den Fesseln des „Dracula“-Regimes befreit: Ab morgen dürfen sie wieder die Wohnräume auf mehr als 13 Grad heizen. Auch die Beschränkung auf eine einzige 25-Watt-Glühlampe pro Raum fällt. Die Lebensmittelimporte sind schon vor Tagen eingeschränkt worden.

In den Spitalern werden jetzt auch hilflosende Frauen wieder behandelt. Der Chefarzt des Haupt-Krankenhauses von Bukarest hatte berichtet, daß in seinem Spital 1600 Frauen nach mäßigkeiten, illegalen Aktzeibungen verblutet sind, weil ihnen auf Befehl des „Draculescu“ keine Hilfe gewährt werden durfte.

Die neue Regierung hat gestern zahlreiche Demokratie-Verordnungen erlassen: Mehrparteiensystem, freie Presse, Abschaffung des Namens „Sozialistische Republik“, Einführung des Privatunternehmens und so weiter. Der neue Ministerpräsident Roman erklarte, bei freien Wahlen hätten die Kommunisten keine Chance.

Beamtende-Laute werden aus ihren Vorstecken geholt

Brennpunkt Entwicklungshilfe: Verwrende Vielfalt (S. 4) · Gemeinsam „Genie vom altnordischen Handel“ (S. 8)

Preis 12 Schilling
DM 2,40 (ab 20. 1. 1990)
Lohn 1,20 (ab 20. 1. 1990)
Postgebühr 1,20 (ab 20. 1. 1990)
Fax Postgebühr 1,20 (ab 20. 1. 1990)
Abonnementbestellung
1989 1.000,-
1990 1.000,-
1991 1.000,-
1992 1.000,-
1993 1.000,-
1994 1.000,-
1995 1.000,-
1996 1.000,-
1997 1.000,-
1998 1.000,-
1999 1.000,-
2000 1.000,-
2001 1.000,-
2002 1.000,-
2003 1.000,-
2004 1.000,-
2005 1.000,-
2006 1.000,-
2007 1.000,-
2008 1.000,-
2009 1.000,-
2010 1.000,-
2011 1.000,-
2012 1.000,-
2013 1.000,-
2014 1.000,-
2015 1.000,-
2016 1.000,-
2017 1.000,-
2018 1.000,-
2019 1.000,-
2020 1.000,-
2021 1.000,-
2022 1.000,-
2023 1.000,-
2024 1.000,-
2025 1.000,-
2026 1.000,-
2027 1.000,-
2028 1.000,-
2029 1.000,-
2030 1.000,-

MO 44
Dienstag, 30. Oktober 1989
Verleger: Neue Freie Presse
Verantwortlich: Kurt Schindler
Redaktion: Neue Freie Presse
Druck: Druckhaus Wien

Die Presse

Unabhängige Tageszeitung für Österreich
Montag, 30. Oktober 1989
Gegründet 1868

China und die Wirtschaft:
Der private Vogel im
neuen Käfig
Seite 3

Porträt des neuen
chinesischen Außenministers
Hou Yi. Zeit des neuen
Schutzkanzlers Major.
Seite 3 und 4

Kandlbenkerungen
Lohnansprüche und
Streikrisiko
Seite 7

Saasopfer-Gaunerspiel
in Japan ein großer Erfolg
Seite 18

Pendelbohrer
„Heusch IV“ im
Akademie-Theater
Seite 11

Auch Trolchse sind nur
Menschen... Gespräch
mit Judopiggin
Berghaus... Kritische
Töne zum CS-Österr.
Seite 12, 13

„Astronauten“ befragen
die Weltumrundung am
Allerheiligstag
Seite 14

Prag: Massive Gewalt gegen Massenkundgebung

Mit dem befehlerten massiven Polizeieinsatz und rücksichtslos gewalttätigen Einsatz der CSOB-Polizei am 17. Jahrestag der Republikgründung löste die Demonstration von fast 20.000 Menschen auf dem Prager Wenzelsplatz in der Nacht zum Sonntag die heftigste Auseinandersetzung zwischen den Demonstranten und der Polizei seit dem kommunistischen Regime in der Tschechoslowakei aus. Die Polizei schlug mit Tränengas, Wasserwerkanlagen und Schlagstöcken gegen die Demonstranten. Mindestens 100 Menschen wurden verletzt, darunter 30 schwer. Die Polizei verbot die Kundgebung und ließ die Demonstranten in die Tränengas- und Wasserwerkanlagen gezwungen werden. Die Polizei schlug mit Tränengas, Wasserwerkanlagen und Schlagstöcken gegen die Demonstranten. Mindestens 100 Menschen wurden verletzt, darunter 30 schwer. Die Polizei verbot die Kundgebung und ließ die Demonstranten in die Tränengas- und Wasserwerkanlagen gezwungen werden.

Nikaragua droht auf Amerikagipfel mit Härte

SAN JOSÉ (ep) Im Schatten einer Stellungnahme des internationalen Komitees der Christen (CIC) am 27. März 1989, erregten die Verhandlungen mit den amerikanischen Vertretern die Aufmerksamkeit der Öffentlichkeit. Die Verhandlungen zwischen dem Präsidenten Daniel Ortega und dem US-Präsidenten George Bush werden in den kommenden Tagen in einer Reihe von Gesprächen fortgesetzt. Die Verhandlungen werden in den kommenden Tagen in einer Reihe von Gesprächen fortgesetzt. Die Verhandlungen werden in den kommenden Tagen in einer Reihe von Gesprächen fortgesetzt.

Ungarn vor Nagymaros-Einstellung
Riegler erlebt Entscheidung „live“ mit

WIEN (ep) Die Verhandlungen über die Einstellung der Nagymaros-Dammprojekte in Ungarn sind am Montag, dem 30. Oktober, im Parlament von Budapest abgeschlossen worden. Die Verhandlungen über die Einstellung der Nagymaros-Dammprojekte in Ungarn sind am Montag, dem 30. Oktober, im Parlament von Budapest abgeschlossen worden. Die Verhandlungen über die Einstellung der Nagymaros-Dammprojekte in Ungarn sind am Montag, dem 30. Oktober, im Parlament von Budapest abgeschlossen worden.

70.000 kamen zu ANC-Treffen nahe Johannesburg

JOHANNESBURG (ep) Mindestens 70.000 Menschen nahmen am Sonntag in Soweto an dem ersten öffentlichen Kundgebung des African National Congress (ANC) teil. Die Kundgebung wurde von Nelson Mandela geleitet. Die Kundgebung wurde von Nelson Mandela geleitet. Die Kundgebung wurde von Nelson Mandela geleitet.

Neue Debatte um Riegler
Taus weist Wiener VP-Chef Petrik zurecht

WIEN (ep) Seit vergangenen Wochenende sind in der ÖVP erste Abzeichen über dem Innenminister Riegler zu sehen. Die Wiener VP-Chief Petrik weist die Abzeichen zurück. Die Wiener VP-Chief Petrik weist die Abzeichen zurück. Die Wiener VP-Chief Petrik weist die Abzeichen zurück.

Jugoslawien — ein europäisches Problem
Von Marek Kuczer-Hessendorf

S eit der Verfallung der kommunistischen Regime in Jugoslawien ist ein Land, das sich in einer tiefen Krise befindet. Die Krise ist das Ergebnis der politischen, wirtschaftlichen und sozialen Veränderungen, die seit dem Ende des Zweiten Weltkriegs stattgefunden haben. Die Krise ist das Ergebnis der politischen, wirtschaftlichen und sozialen Veränderungen, die seit dem Ende des Zweiten Weltkriegs stattgefunden haben.

Worte machen keine Demokratie
Von Hilde Sätzl

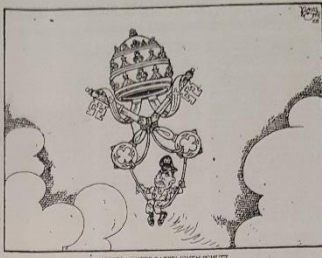
D ie Worte machen keine Demokratie. Die Demokratie ist ein Prozess, der sich über die Zeit hinweg entwickelt. Die Demokratie ist ein Prozess, der sich über die Zeit hinweg entwickelt. Die Demokratie ist ein Prozess, der sich über die Zeit hinweg entwickelt.

Dubček neuer Präsident des CSSR-Parlaments

PRAG. Das tschechoslowakische Parlament hat am Donnerstag den Abgeordneten Dubček zum neuen Präsidenten gewählt. Der 80-jährige Dubček war von 1968 bis 1989 erster Präsident der CSSR. Er trat am 1. Dezember 1989 als erster nicht kommunistischer Präsident der CSSR an. Dubček war ein führender Kopf der Prager Frühling-Bewegung. Er wurde im Februar 1989 zum ersten Präsidenten der CSSR gewählt. Er trat am 1. Dezember 1989 als erster nicht kommunistischer Präsident der CSSR an. Dubček war ein führender Kopf der Prager Frühling-Bewegung. Er wurde im Februar 1989 zum ersten Präsidenten der CSSR gewählt.

Selbstbestimmung

Die Selbstbestimmung der Völker ist ein Grundsatz der UN-Charta. Dieser Grundsatz ist in Artikel 1 der UN-Charta festgeschrieben. Er besagt, dass alle Völker das Recht haben, über ihre politische Zukunft frei zu bestimmen. Dieser Grundsatz ist ein zentraler Bestandteil des Völkerrechts. Er ist die Grundlage für die Selbstbestimmung der Völker. Er ist ein zentraler Bestandteil des Völkerrechts. Er ist die Grundlage für die Selbstbestimmung der Völker.

MOSEKAL UNTER PAPSTLICHEM SCHUTZ

Bonn: Geheimmiliz der DDR CDU-Politiker für Neuordnung Europas

BERLIN. Die ehemalige DDR-Politikern SED, die nach einem Bericht der Nachrichtenagentur Reuters in Bonn, die CDU-Politiker für die Neuordnung Europas. Die CDU-Politiker sind in Bonn, die CDU-Politiker sind in Bonn, die CDU-Politiker sind in Bonn. Die CDU-Politiker sind in Bonn, die CDU-Politiker sind in Bonn, die CDU-Politiker sind in Bonn.

Opposition in Bulgarien lenkt ein

SOFIA. Die Opposition in Bulgarien lenkt ein. Die Opposition in Bulgarien lenkt ein, die Opposition in Bulgarien lenkt ein. Die Opposition in Bulgarien lenkt ein, die Opposition in Bulgarien lenkt ein. Die Opposition in Bulgarien lenkt ein, die Opposition in Bulgarien lenkt ein.

Ceausescu Bruder verübt Selbstmord Ungarn fordert Selbstbestimmungsrecht

BRUSSEL. Der Bruder von Nicolae Ceausescu verübt Selbstmord. Ungarn fordert das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Die Ungarn fordern das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Die Ungarn fordern das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Die Ungarn fordern das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Die Ungarn fordern das Selbstbestimmungsrecht der Völker.

Stürmen USA Nuntiatür? Bush würdigt Invasion als „wunderbar“

WASHINGTON. US-Präsident Bush würdigt die Invasion in Panama als „wunderbar“. Die Invasion in Panama ist ein wichtiger Schritt für die USA. Die Invasion in Panama ist ein wichtiger Schritt für die USA. Die Invasion in Panama ist ein wichtiger Schritt für die USA. Die Invasion in Panama ist ein wichtiger Schritt für die USA. Die Invasion in Panama ist ein wichtiger Schritt für die USA.

„Mahnworte“ gegen Abtreibung

WASHINGTON. Die US-Regierung veröffentlichte Mahnworte gegen Abtreibung. Die Mahnworte gegen Abtreibung sind ein wichtiger Schritt für die USA. Die Mahnworte gegen Abtreibung sind ein wichtiger Schritt für die USA. Die Mahnworte gegen Abtreibung sind ein wichtiger Schritt für die USA. Die Mahnworte gegen Abtreibung sind ein wichtiger Schritt für die USA.

Fleischlücke für Sowjets Große Probleme über Rumänien-Importe

BRUSSEL. Die Sowjetunion hat eine große Fleischlücke. Die Rumänien-Importe sind ein wichtiger Schritt für die Sowjetunion. Die Rumänien-Importe sind ein wichtiger Schritt für die Sowjetunion. Die Rumänien-Importe sind ein wichtiger Schritt für die Sowjetunion. Die Rumänien-Importe sind ein wichtiger Schritt für die Sowjetunion.

Aus Volksrepublik wird Republiken Polen mit alter Flagge

WARSAWA. Die Volksrepublik Polen wird eine Republik. Die Republik Polen wird eine wichtige Veränderung für Polen. Die Republik Polen wird eine wichtige Veränderung für Polen. Die Republik Polen wird eine wichtige Veränderung für Polen. Die Republik Polen wird eine wichtige Veränderung für Polen.

IN KÜRZE

BRUSSEL. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn.

IN DEN BEI

BRUSSEL. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn.

IN DEN BEI

BRUSSEL. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn. Die UN-Generalsekretäre sind in Bonn, die UN-Generalsekretäre sind in Bonn.

Příloha č. 5: Protest Greenpeace u JE Jaslovské Bohunice

Zdroj: <http://www.greenpeace.org/czech/cz/Multimedia1/Fotky/FOTOGALERIE-Jaderna-energetika/Jaslovske-Bohunice-25-April-1991Foto-GreenpeaceLeitinger/>.

Zdroj: <http://www.articlesextra.com/chernobyl-disaster-10.htm>.